

PROPAST EGOISTE JOHANA FACERA

LIKOVİ

Facer Koh Bišing Melerman Nauke Šmit Kauman Kojner Leb Frihaupt
Hor Protivhor

Trgovčeva žena Tereza Kaumanovica Tereza Kauman

Žena Vojnik Mesar Četiri žene Jedan Drugi Civil Dva mesara Mesari Jedan mesar

Žena Žena Druga

Čekač Radnik Čovek Prvi vojnik Drugi vojnik Devojka

FACERDOKUMENT 1

PROJEKCIJA: IZLOŽBA RATNIH ORUĐA

HOR:

Još znate

U drugoj deceniji ovog veka

Bio je jedan rat svih naroda

Koji su se ukopavali

I dok su potapali

Svoje nepotopive brodove

Od jednog mora do drugog

I četiri godine dok su prebivali ispod zemlje

U rupama od cementa

Gađali jedni druge desetinama hiljada tona rude

Dok su jeli travu i meso svojih konja

Leteli kroz vazduh u mašinama od lima novoizumljenim

Jedni protiv drugih, i kotrljali se u gvozdanim kolicima

Jedni protiv drugih, rat koji je trajao četiri godine i

Još za našeg života

Prepoznat kao zločin.

I koji je izbljuvao jedan naraštaj

Pun gube

Koji je kratko trajao i

Propadajući srušio ostareli

Svet.

¹ *Facer*, na kome je Brecht radio između 1927. i 1932, ostao je nedovršen. Ovaj tekst predstavlja „montažu“ materijala za dramu koju je Hajner Miler postavio 1978. u hamburškom Deutsche Schauspielhaus, a objavio 1994. (*Prim. prir.*)

LIKVIDIRANJE PRVOG SVETSKOG RATA OD STRANE JOHANA FACERA 1

KOH *viče*: Ko mi je od vas drug da me ukopa
U zemlju? Da me više ništa
Ne pogodi, ali tamo više nema mesta
Da se zavučem, jer gađaju po deset
Metara ispod zemlje.

BIŠING *isto tako*: Sve čega ima mora
Da nestane, gde stoji neki grad, on mora
Nestati i ne treba da leži kamen na kamenu već
Tamo gde je on bio neka bude rupa i
U more se mora gađati.

KOH: Naša majka je tenk iz kog
mi gađamo, ako upadne u rupu
niko neće pitati za nas, mi smo
izgubljeni. Moramo
nestati. Nas će uloviti. Zašto
smo danas rođeni, kad je
vazduh bio pun gvožđa i otrova.

BIŠING: Što ždereš svoju hranu kad
Tamo još stoji neko drvo od kog je ostalo pola
I ono mora da nestane.

KOH: Ne pucajte više. Čovek
Ne može da prepliva vodu u moru.
A plivača još gađaju
Njihovi bojni brodovi. Čovek ne
Može da leti po vazduhu sam od sebe, ali smrt
Mora poneti gore sa sobom. Kud tu da se pobegne.
Posvuda
Je čovek!

BIŠING: Čovek je neprijatelj i mora da
Prestane.

FACERDOKUMENT 2

PROJEKCIJA: SMOTRA RATNIH NASTAVAKA (FRIDRIH: RAT RATU)

HOR:
Ratno zasedanje
Stoga moramo
Pregrmeti ovu treću godinu rata
Koji traje duže nego što je predviđeno
Iznova razdeliti zemlju

I uz nove mere, oštrije, rastegnuti
Namirnice, da bi
Duže trajale i spustiti sledovanje
Po glavi na sto grama mesa dnevno
Isto tako brašno, cipele i odeću, kako bismo
Mi
Sa krajnjim delićem naše snage
Pregrmeli najveći rat na svetu
Jednog naroda protiv njih trideset
I poboljšali položaj naroda našeg pre svih drugih
U konačnici.

Zato je nužno znati
Kako se talog naroda, more mase
Odnosi prema ratu.

Žilav i strpljiv, još
Nijedan muškarac nije uzmakao iz rova, ali
To ide samo dok jedan ne uzmakne.

Ovu zemlju nastanjuju samo žene
Ali po rubovima su
Ukopani muškarci.
Brojem svojih muškaraca
Udvostručuje žderače
Neprijateljskoj zemlji.

Hladnoća i bolest nastala od hladnoće
Glad oštija zbog hladnoće
U obolelim telima.

Oni trpe.

LIKVIDIRANJE PRVOG SVETSKOG RATA OD STRANE JOHANA FACERA 2

1

Noć pred jutro u predelu razorenom artiljerijom. Iz levkaste udoline izranja tenk. Iz njega glas:

GLAS: Ej!

Iz tenka izlazi vojnik.

Ima li ovde nekog?

Kao posle potopa.

GLAS *iznutra*: Šta je tamo?

FACER: Ništa, izađite.

GLAS *iznutra*: Šta kaže on?
FACER: Ovde nema ničeg.
Tri vojnika izlaze iz tenka.
Slobodno izađite, ovde
Nema žive duše.
MELERMAN: Ništa
Kao posle potopa.
NAUKE: Nema vatre? U vazduhu nema gvožđa? Mi smo
Pogrešno upravljali. Radujte se, ovo je
Pogrešno mesto.
ŠMIT: Da uđemo mi opet unutra.
NAUKE: Zašto?
ŠMIT: Sigurno će ovde ubrzo pucati.
FACER: Oni što su bili ovde
Svi su nestali i više
Ne pucaju. Mi smo sa svojim oružjem
Prekasno stigli. Ovde je
Dobro posedeti.
Seda pod polovinu drveta.
Gledajte, baciću kocke
Sa ovim svetlim i ovim tamnim kamenom
Da vidim hoću li se još izvući iz ovog pakla
Ako je beo, izaći ću
Ako je crn, neću.
Baca kocke.
MELERMAN: Crno.
Svi osim Facera se glasno nasmeju.
FACER: Sad kad znam da ću ubrzo umreti
Hteo bih da znam da li ćete vi poživeti
Bacajte i vi kocku.
ŠMIT: Ja neću, Facere, takva kocka
Gora je od rafalne paljbe.
FACER: Kukavice.
MELERMAN: Dobro, ja ću da bacim.
Baca kocke.
Crno.
Facer se smeje.
MELERMAN *Nauke*:
Šta čekaš?
Nauke baca kocke.
MELERMAN: Crno.
Šmitu:
Ne bulji tako hladno, možda si

Ti večan.

FACER: Bacaj, pseto!

ŠMIT *baca, ali dugo drži pesnicu zatvorenu:*

Maločas

Kad si ti bacao kocku, Melermane,

Krišom sam dahnuo sebi u dlan

I omirisao svoj dah, on

Se osećao na trulež, tad

Rekoh sebi: ubrzo ću umreti.

Pokazuje drugima kocku, ne gledajući je.

FACER *glasno se smeje:*

Crno

Sve je crno, sad opet možemo

Da budemo drugari. Daj ovamo

svoj duvan, Melermane. Ja ću da popušim

Tvoj poslednji duvan, jer smo

Opet prijatelji, jer sad je

Određeno da ubrzo

Više nećemo pušiti ili videti ovakvu

Polovinu drveta

Ja više

Neću da ratujem nego idem

Sad pravo kući, serem se

Na poredak sveta. Ja sam

Izgubljen.

2

Koh pada.

KOH: Ah, Faceru, ne mogu

Više da ratujem.

BIŠING: Noge mu više ne valjaju.

Ustaj, Koh.

FACER: Zašto ga nisi pustio

Da leži unutra?

BIŠING: Da dođe do vazduha, čovek

Nije pas, dig' se,

Koh, pseto!

FACER: Daj mu šnaps.

BIŠING: Zabranjeno, zato što je to

Gvozdена rezerva.

FACER: Daj mu!

Koji je danas dan?

KOH: Sreda.
FACER: E, onda je ovo sreda
Kad nam je bilo dosta.
BIŠING: Ulazite i vozite dalje!
Zašto ti ždereš iz porcije, Koh?
Kilo govana ko ništa,
A ovde stoji drvo još napola celo!
Jer sve mora da se skine kao brijačem
Da bude prazno.
FACER: Ako ne začepiš
Mesto gde stojiš
Ima da bude prazno.
BIŠING: Šupčino.
FACER: To čovek ima
A sad
Uzmite svoje lobanje
U ruke
I obratite pažnju:
Već četiri godine ležeći
U glini streljačkih položaja i streljačkih rovova, poskakujući
Od udara artiljerije, stalno u potrazi
Za zaklonom – razmišljajući već
Dve godine o svom položaju i nameni, tragam
Za načinom da samom sebi pokažem šta mi je:
Ali od juče sećam se
Jednog malog crteža koji sam
Video u nekoj knjizi
Takav ću
Vama da napravim.
Ova tačka znači
Facer.
BIŠING/KOH/KAUMAN: Nećemo ništa da učimo.
FACER: Ko ovde hoće?
Vi ništa nećete da učite, ali ja vam kažem
Da to neko drugi neće da vi
Učite.
Jer ovaj rat
Ide protiv nas, našim rukama
Bori se protiv naših ličnosti
I pogrešno su
Odabrani protivnici, a
Suparničke pozicije zauzimaju

Pogrešne gomile
Prijatelj i neprijatelj na jednoj gomili
Na drugoj prijatelj i neprijatelj.
I svi oni se bore
Naviknuti da delaju prema planu
Koji ne poznaju, da budu raspoređeni
Za njih je jednako zadovoljstvo kao
Za žene da budu povaljene; oni što
Opslužuju drljaču žele samo
Da pokreću poluge
I tako kreće
Uređena masa čovečanstva
U rat u pogrešne svrhe
I tako se
Zlorabi nova
Umetnost i uživanje u istom taktu.
Tačka znači
Facer
To sam ja, a ovde je protiv mene
Nesaglediva linija, to su
Vojnici poput mene, ali moji neprijatelji
Ali ovde vidim
Odjednom drugu
Liniju, ona je iza mene, ona je
Takođe protiv mene. Šta je to? To su
Oni što nas šalju ovamo, to je
Buržoazija.
Konačno posle toliko godina
Vidim neprijatelja
Pa to nije
Naša stvar što se
Ovde tako krvavo raspravlja
Vatra i voda bore se na jednoj
Strani, na drugoj vatra i voda
Kad bi se samo osvrnuli iz tog
Krvavog zagrljaja, videli bi
Svako iza sebe
Neprijatelja i tako sam se ja
Posle četiri godine slepog besnila rata
Maločas odjednom osvrnuo i video
Odjednom sve. Naime
Preda mnom svog protivnika: svog brata

Ali iza mene i iza njega: našeg neprijatelja
A sad ispod pola drveta pušim
Naš duvan
Ja
Više ne ratujem
Dobro je što sam
Ovamo došao do jednog
Mesta na svetu gde sam
Mogao da razmislim na tri minuta
Sada
Možemo da idemo.
BIŠING: Bićeš streljan. Šmit
On će te streljati.
FACER: Ja više ne verujem
U Šmita.
KAUMAN: A šta sa
vozilom?
FACER: Ono nek ostane do
Nove godine i
Sledećoj mini, kad naiđe, neka
Kaže: u mene
Su se israli! I
Nek to stoji i na njemu.
Piše na tenku:
Sranje!
A sad napred!
KOH: Kuda napred?
Desno je sve crveno
A i za leđima sve gori
A napred je tišina
Što je najgore.
FACER: Levo! Guzice nijedne!
A ako sretnemo nekog
Oborićemo ga.
KOH: Levo je najmirnije.
BIŠING: Ovaj tenk nas je po drugi put
Rodio.
FACER: Ispijte svoje flaše
Na kojima piše streljanje
Da više ništa ne bismo imali, inače
Ćete nastaviti.

FACERDOKUMENT 3

PROJEKCIJA: LIBKNEHT LUKSEMBURG MAJNHOF

HOR:

Tako najbolji smesta, ako se na nekoj
Tački Zemljine površine
Javi neka ideja,
Napuštaju položaj i ništa
Ih ne zadržava, vreme se rascepi
Na staro i novo, oni više
Ne čine ništa staro.
Ali vreme se i dalje kotrlja.

II

FACEROV OBILAZAK GRADA MILHAJMA

FACER: Pre svega doznati
Na kojoj tački geografske karte smo
Iz krvlju umazane, nejasne, proklete Zemljine kore
Izgmizali
Šta ovde imaju da se ždere
Kakvi ljudi, koliko ih
Uopšte još ima.
Jer ovde, to osećam,
Ostaćemo duže.
Ispred Gradske službe za snabdevanje mesom.

FACER *pita neku ženu:*

Kakvo je ovo nadležstvo?

ŽENA: Ovo su mesare.

FACER: Dobija li se ovde meso?

ŽENA: Svakom čoveku pet deka dnevno.

FACER: Onda će meni morati da daju četiri puta više.

ŽENA: Jesi li ti velik kao četvorica?

FACER: Ko riskira profitira!

Žena odlazi, smejući se.

VOJNIK *mesaru:*

Čitav voz je voz za provijant.

Kao što rekoh, nedostaje još samo ovih pet volova sa spiska
I zbog toga sam došao kod vas.

MESAR: Da, e pa, sutra možete dobiti tri. Prekosutra

U petak opet će da se kolje.

VOJNIK: A preostala dva moramo dobiti

Najkasnije prekosutra uveče
U subotu ujutru krećemo.
MESAR: Aha! Onda će vas da kolju!
Ljudi se smeju.
VOJNIK *ode dalje:*
Glupa džukela!
FACER *kaskajući za njim:*
Ovog moram da pratim!
Vodiće me taj krvavi miris
Pet volova. Pritom ću
Razgledati kako ide mom drugu
Ratu.
U kakvoj odeći ide narod? Narod ide
U lošoj odeći, vidim.
Ono malo ovčije vune i lana već su
Nagomilali iza bajoneta, dele ih
Vlakno po vlakno. Ovaj rat ide
U lošoj obući; tako
Dakle, neće dugo ići. A verujem i da već vidim:
Siromašni su siromašniji a bogati sad bogatiji a
Između nema ništa: i to je dobro.
Deca koja na rođenju ne teže ništa i
Imaju blede njuške i
Ne postaju teža. To je dobro.
Dobro je i što će uskoro zima, to
Slabi rat, kad se narod mrzne.
Sad već po petnaest njih sedi
u svakom procepu u zidu, jer
se više ne zida, a što više
sede zajedno, to
postaju sve razumniji.
A ovi trče za svojim ženama
Kao u staro doba, sa tako pohlepnim izrazom lica
Kao da nemaju drugu brigu nego
Da se popnu na njih. To nije dobro.
Nisu dovoljno oslabili.
Ili još gore:
Navikli su se na krvavo doba.
Sve ide dalje. Svakako, ovo će gmizati
I na smrvljenim kolenima
Ka nekoj dlakavoj rupi. Dok
To još imaju, sve
Im je pravo. To bi im

Još trebalo zapušiti. Što više vidim
Utoliko više moram
Da pratim svojih dobrih pet volova.
Prolazi, marširajući, povorka mladih regruta.

FACER vojniku:

Ovo su mladi ljudi. To ne bi trebalo da bude nužno.
To još ne ume samo ni da jede, a već treba
Da ubija ljude. To slabi rat.
To bi moralo najpre
Da odraste pa *onda* da ratuje.
Vojnik se okreće i ide dalje.

FACER *kaskajući za njim:*

Ovaj nema mišljenja
To je loše. Zato toliko traje
Rat i odavno bi se
Završio, ali ovaj treba da
Mi dâ meso.
Znam tog momka. On
Će mi dati meso.

Pred jednom pekarom.

ČETIRI ŽENE viču:

Dajte brašno!

Dajte brašno!

FACER: Što se tako derete?

ŽENE: Imamo ispravu

Na njoj piše da ćemo dobiti brašno

Ali kad god dođemo kod pekara

Vrata su već zatvorena i

Nema brašna za nas.

Ali mi znamo

Da iza vrata ima brašna.

FACER: Što ga vi ne dobijate?

ŽENE: Jedu ga oni odozgo!

Ono što ne poždere vojska, požderu oni odozgo.

Ali mi i naša deca

Dobijamo mekinje.

FACER: Što ne razvalite vrata?

Razvalite vrata i uzmite brašno.

ŽENE: Evo još jednog što radi jezikom

Takvog kao ti trebalo bi streljati!

Što nije na frontu, gde i spada?

Englezi nam ne daju da dođemo do hrane

A Francuzi nam ubijaju muškarce

A evo ovde jednog što šuruje s neprijateljem!
Gledajte huškača! Sad briše!
FACER *odlazeći dalje, vojniku:*
Narod je previše glup! Tako rat
Nikada ne može stati.
Vojnik se okreće i ide dalje.
FACER *kaska za njim:*
Sve dok još imate dve-tri žile mesa
Među zubima ili
Među zubima vašeg brata
Nećete stati sa klanjem.
Zato mora
I voda da vam se ukvari u ustima.
Kao muve pocrkaćete još ovog decembra
A do januara ješće vas moljci.
Prolaze dva čoveka.
PRVI: Imaš li još drveta u svom skladištu?
DRUGI: Hiljadu balvana.
PRVI: Onda nemoj da daješ svoja drva
Nego ih sakrij. Kad onda
Zahladni, možemo
Im davati trupac po trupac a oni će
Morati da plate
Sve što tražimo.
DRUGI: Da a tako moramo i
Kantu po kantu naš ugalj
Da im sklonimo s očiju. Rat ne sme
Stati.
Obojica odlaze.
FACER: Uglja i drveta izgleda ima još. Ali dobro je što
Ima i ljudi sa takvim vilicama
Koji ih sklanjaju u stranu. To slabi rat!
To su dobri ljudi!
Kad bi bilo više takvih,
Ovaj rat bi brzo bio gotov.
Ali nema ih mnogo a tim malobrojnim
Ide previše dobro, i sve dok
Mogu da se dave podgrejanom travom
I trulim konjskim mrcinama
Istiskuju iz sebe rat bez prestanka
I zato moramo sami da se borimo za
sopstvenu stvar i da se snabdemo hranom
za dugo vremena.

Pažnja! Inače će mi ovaj pobeći!
Sad vidim sve jasnije: moramo
Da nahvatamo nešto, ne samo za današnji ručak:
Rat će duže potrajati.

VOJNIK *okreće se*:

Ej, ti! Zašto trčiš za mnom kao pas?
Zašto ništa ne kažeš, kad
Te pitam?

Vidiš, ovde imamo

Nož za takve

Koji nas vrebaju.

FACER *za sebe*:

Ovom moram drugačije da priđem

Ako hoću meso –

A treba mi za one koje sam doveo ovamo –

Moram nešto da smislim! Obećao sam. Moram

Da se bacim pred njega i pokažem svoju glad.

Hej, družo!

Pada.

VOJNIK: Šta ti je?

FACER: Daj mi nešto da žderem!

VOJNIK: Ustaj! Nemam ništa!

FACER: Daj mi nešto da žderem!

VOJNIK: Čoveče, ne verujem ti!

Takav legne,

Daš mu da loče a

On ti rine nož u krsta.

FACER: Da, sad je svuda tako.

VOJNIK: Nemoj misliti da nisam primetio kako ti

Ideš za mnom. Da si pošten

Ne bi se bacio, jer ti

Nisi slab.

FACER: Veruj šta hoćeš, ali

Da imam šta da žderem

Ne bih se bacao.

VOJNIK: Šta se to mene tiče?

FACER: Sigurno ništa. Ležim ja ovde i mogu

Da crknem a ti kažeš:

Šta se to mene tiče?

VOJNIK: Što da ne?

FACER: Svakako, što da ne?

VOJNIK: Dakle, ništa ti ne dam.

FACER: Naravno, ništa!

Pazi: nas je
Četvorica i treba nam nešto
Da žderemo, i ako samo neko
To primeti, već smo
Gotovi. Ali ti imaš pet volova
I za njima sam trčao, kad sam
Trčao za tobom, a sutra
Ću doći sa svojim prijateljima
I dovući taljige
Kad padne mrak, a ti
Ćeš nam dati štogod od vašeg mesa i
Brašna i malo masti iz vašeg magacina
Određenog za vojsku; jer mi
Smo takođe iz vojske. A sad me podigni.
VOJNIK: Neću te podići. Ali
Ako ste stvarno iz vojske i
Pobegli iz ovog prljavog rata i sutra
Budete čekali kod mesara sa taljigama, ali tamo
Gde se mota mnogo ljudi, ja ću
Videti šta mogu da uradim za vas.
FACER: I to za četvoricu!

FACEROVO DRUGO ZASTRANJIVANJE

DVE VEČERI ZAREDOM POVRATNICI POKUŠAVAJU DA NABAVE PROVIJANT. FACER UPROPAŠĆUJE POKUŠAJE.

1.

KOJNER: Ovo je to mesto
Ovde mora da prođe
Taj što nam pomaže, koga je
Facer našao
A sad će i dogovoreno vreme.
BIŠING: Samo da Facer
Koji ga zna stigne na
Vreme. To je
Prokleta džukela kad je važno u minut.
KOJNER: Doći će Facer.
LEB: Kad budu svirali povečerje
Njegov čovek mora biti u kasarni.
BIŠING: Da, među njima je.
Koji li je?
Prolazi jedan vojnik.
LEB: Onaj tamo! Možda je taj?
BIŠING: Taj bi mogao biti, šta mislite? Taj

Deluje druželjubivo.

KOJNER: Previše druželjubivo! Za trunku previše. Kad bi on Delovao malo tvrđe između usta i nosa Zar se ne bi reklo da izgleda štreberski, i Nema li nečeg pohlepnog? Tako u koraku! Druželjubiv da – ali sa kim druželjubiv? Kažem vam, što duže baš njega gledam Mekog kao proznajena kragna ubice: ne Ne može to biti taj.

Prolazi jedan civil.

BIŠING: A ovaj?

KOJNER: Glavonja? Da, moglo bi biti Da je skinuo uniformu da Ga ne prepoznaju, ali pogledajte samo Zar neće skinuti i svoju kožu, da ga Ne prepoznaju, i mišići i tetive Da ga ne prepoznaju? To malo klempavo uvo ima nečeg poročnog Kažem vam: neće ovaj da napuni četiri želuca Koja su (dok je svet na površini rastrgan ratom) Pod zemljom razapeta i čekaju na meso. Ne, ovaj neće.

BIŠING: Nećemo ga naći bez Facara.

KOJNER: Ako je Facer probrao tog koji će Nama pomoći, mora da tako izgleda Da se prepoznaje, jer inače Kako bi ga prepoznao?

Prolazi vojnik od prethodne večeri.

BIŠING: Ovaj, na primer, ne bi to mogao biti On izgleda kao gvozdeni kazan Njemu se ne bih obratio.

KOJNER: Da, ovo je Škrt čovek, to se vidi.

BIŠING: Ako Facer sad ne dođe Danas je bilo zabadava.

KOJNER: Što se više gleda, utoliko manje Čovek deluje kao čovek. Niko od svih Koji su ovuda prošli ne izgleda mi kao neko ko bi Nam, kad zagusti, pomogao.

Svira se povečerje.

BIŠING: Sad možemo kući. To što nije došao, ne razumem. *Facer lagano dolazi.*

FACER: Da li ste tu?
BIŠING: Gde si bio?
FACER: Bio sam sprečen.
KOJNER: Zašto, Faceru, nisi
Došao? Kako je bilo dogovoreno?
FACER: Imao sam neka sitna posla sa nekoliko mesara
Koji su mislili da mogu da mi se
Ružno obraćaju.
BIŠING: Onda je sad valjda gotovo sa provijantom
Za sledećih nekoliko nedelja?
FACER: I sutra je dan. Možda
Ćete i vi sutra pričati drugim
tonom, kad mi se budete obraćali
Kad vam budem trebao.
KOJNER: Nama ne treba drugi ton, ali ti
Moraš biti na mestu kad je nužno.
FACER: Tako, moram?
BIŠING: A šta je sutra? Da li ćeš biti tu?
FACER: Da.
KOJNER: I ništa te neće sprečiti?
FACER: Ne.
KOJNER: Onda sutra.

2.

Kojner, Bišing, Leb, Facer

KOJNER *Faceru*:

Moramo dobiti meso

Danas ne započinjti svađu.

Jer ne možemo da ti pomognemo

Jer nas, kao što si i sam rekao

Niko ne sme poznavati.

Više ništa ne smemo propustiti

Takvo poklonjeno meso

Neće opet naići.

Dolaze dva mesara.

FACER: Evo idu oni što su me juče uvredili

Njima moramo

Da pokažemo da nam ništa ne mogu.

BIŠING: Ostani ovde, Faceru, moramo

Dobiti meso.

FACER: Svejedno mi je. Moram

Da pričam s njima.

Facer kreće na jednog mesara. Na to iz radnje jurnu drugi mesari i opkole ga.

MESARI: Evo onog što je juče
Dobio po glavi! Danas mu
Opet nešto treba.
FACER: Juče sam bio samo jedan. Ali danas
Nas ima više. Ej, Bišingu!
JEDAN MESAR: Razvalite ga po njokalici!
Ko je on uopšte?
Udarcima obaraju Facera.
KOJNER *Bišingu i Lebu:*
Stanite! Ne pokazujte
Ništa, pravite se da ga
Ne poznajemo.
JEDAN MESAR *njima:*
Hej, vi tamo!
Jeste li i vi sa njim?
KOJNER: Ne!
JEDAN MESAR: Stajali ste sa njim
Mora da ga znate.
KOJNER: Ne, ne znamo ga.
MESARI *vraćajući se u radnju:*
I bolje za vas!
BIŠING: Sad moramo da ga podignemo.
KOJNER: Stani tu! Došli smo da
Uzmemo meso.
LEB: Ali on nam treba za to.
KOJNER: Neka sam ustane.
FACER *ustaje okrvavljen i posrćući odlazi.*
KOJNER: Faceru!
Ovamo, Faceru!
FACER: *odlazi kao da ništa ne čuje.*
LEB: Kud ode? On je
Baš nadrljao.
KOJNER: Kad dođe sebi
Doći će ovamo; jer mi
Smo tu i moramo
Dobiti meso.
BIŠING: Sad će uskoro signal
Mi smo
Možda morali da mu pomognemo; on je jedini koji bi
Nam mogao nabaviti nešto.
Dok je ležao na zemlji
Video sam kako gleda u nas.
Svira se povečerje.

KOJNER: Tako, sad idemo.
Više ništa ne pričajte o tome.
Moramo da odspavamo pre toga, ali
Kažem vam:
Nije dobro to što predviđam.

FACERDOKUMENT 4

PROJEKCIJA: ZAVRŠNA SLIKA

HOR *pokazuje završnu sliku:*
Ali kad se sve odigralo, bilo je
Nereda. I soba
Sasvim razorena, a u njoj
Četiri mrtvaca i
Jedno ime! I jedna vrata na kojima je pisalo nešto
Nerazumljivo.
Ali vi sad vidite
Celinu. Sve što se dešavalo mi smo
Poređali
U vremenu po tačnom
Redosledu na tačnim mestima i
S tačnim rečima koje su
Izgovarane. I šta god da budete videli
Na kraju ćete videti što smo i mi videli:
Nered. I sobu
Sasvim razorenu, a u njoj
Četiri mrtvaca i
Jedno ime. Ili tri muškarca koja izlaze na vrata
Da urede
Velike predmete čovečanstva
I jednog mrtvaca
Koji još nije mrtav, a ispred njega
Vrata, na kojima piše nešto
Razumljivo.

FACERDOKUMENT 4

HOR:
Ti, Kojneru, prepoznaj
Grešku koju ste načinili
Priđi opet
Boku tenka i popravi

Crtež vašeg položaja
Povuci kroz tačku Facer uspravnu liniju, dugu
Kao linija G, jer nije
Facer sam, već je
Jedan od mnogih. Poslušnih.
Ali isto tako povuci
Iza linije protivnika jednu
Drugu u razdaljini i dužini one
Linije koja predstavlja vaše građanstvo
Jer i vaši protivnici za sobom imaju
Još svog protivnika, građanstvo, i još
Nacrtaj strelu usmerenu u
Vašeg protivnika, tačno
Jednaku streli uperenoj u vas
Tek to
Jeste vaš pravi položaj
Ali sad možeš
Prepoznati šta treba da radite vi i svi vojnici
Koji su takođe poslušnici
Protiv vas. Okrenite se i
Pretvorite rat naroda u
Rat klasa i
Svetski rat u
Građanski rat, dakle ostanite zajedno i odnesite
Rat u vlastitu zemlju, jer dok
Ne iskorenite svoje građanstvo,
Ratovi neće prestati.
KOJNER: Dakle mi bismo
Morali ostati.
HOR Tačno, ali pošto ste
Otišli od mase i dakle
Pogrešno postupili, vaša
Propast se da predvideti.

FACERDOKUMENT 4

Hor savetuje gledaoca da više ne obraća pažnju na dalju sudbinu četvorke.

HOR:
Pošto su se ova četvorica
Sama izgurala iz
Čitavog svog okruženja i postavili se
Pod novi zverski znak

I pod sazvežđa nama
Nepoznata, i rastali se od
Nas osiono ili u neznanju, uskoro će se njima
Desiti nešto tuđe, što se nama
Bilo dobro bilo loše, nikada
Nije desilo niti će se desiti
Neshvatljivo. Stoga
Zapušite uši pred njima, jer ništa ljudsko
Nećete čuti. Odvojeni rezom
Od prirodnog postojanja, oni će uvenuti bez
Razumljivih glasova.
Ono što kaže onaj ko propada
To je bezvredno. Šta su dela
Onoga ko je bez nade? On više
Ne liči na čoveka.
Čemu znati
Ko koga kida na komade, kad je obojici
Sigurna smrt?
Bezvredno je brbljanje nesrećnika
Već je okončan njihov život, a to
Što još žele da kažu, to
Više nije zanimljivo.

FACERDOKUMENT 4

Hor ukazuje na postojanje mnogih koji se zanimaju za sudbinu četvorke.

HOR:
Današnji bednici
Sutra će biti srećni, šta mari ako su
Danas još smrtni?
Mi vam savetujemo: pogledajte
Ovu četvoricu, jer videćete ih
Kako propadajući postupaju
Kao da se uspinju. Toliko se ne brine
Na samrti onaj bez naslednika
Ne proverava tako pažljivo svaki kamen svoje kuće
Za vreme gradnje onaj ko ne misli da stanuje u njoj
Svakako oni
Ne odlaze što ih zove neki posao
Već u prazninu. Ono što ne urade
To je propast njihovih neprijatelja
A njihova budućnost leži

Posle njih. Zato slušajte
Jer mnogo je važnije za vas
Ono što govore nego
Za njih same.

III

Invazija (u dubini) 1

KAUMANOVICA viče:

Gde su?

Danas sam odlučila

Da zadovoljim

Svoje telo.

Tri godine

Je previše godina!

Što ne dolazi

Da legne na mene?

Moja golotinja

Već se sasušila, sigurno

Moje vreme je već prošlo!

Krave i kuje

Budu zadovoljene kad im je vreme

A ja zahtevam da i mene

Zadovolje!

Da ne mislim uvek na svoje

Krilo, koje je prazno

Nego da živim kao one!

ŽENA: Viči!

Kad se izvičeš

Biće

Kao ranije

Kad si žena

Ne treba ti samo geršla i

Tako to, a ono s ljubavlju

To je za školovane, ali

Noću joj treba neki

Što će da joj metne, to kaže čak

I doktor!

KAUMANOVICA: Ja imam muža, to piše

Na vratima kod imena.

ŽENA: A taj je na spisku

Na kom se prebrojavaju nestali.

S imenom

Ne možeš da odeš u krevet.

Ali ja imam brata, on
Nema posao.
KAUMANOVICA: Ovde ima samo jedna soba, tu
Nema više mesta za tvog brata. Ti si
Izgubila sram, i
Zato što si kurva
Ne misliš ni na šta drugo
Ali dok ja iznesem supu
Na sto
Tako mi je da ne mogu više
Ni da sedim i drago mi je
Što nema nikog ko će još
I da legne na mene!
DRUGA I tvoja pička je kurva!
Napolju neko doziva.
KAUMANOVICA: Ko je napolju, ja ne
Otvaram!
KAUMAN: Otvori, ja sam!
KAUMANOVICA: Odakle dolaziš?
FACER: Odakle god da dolazimo
Pretpostavi da je iz
Stražnjeg dvorišta pakla! A
Svejedno kroz šta smo došli zajedno,
Sad smo ovde, gde nikad nismo smerali.
KAUMAN: Ovo su moji prijatelji.
FACER: I prema njima se treba lepo ophoditi
Uz jelo i čega još ima
Što ne gleda u oči
KAUMAN: Da, šta imaš za jelo?
KAUMANOVICA: Zar si dobio dopust kad
Tako odjednom dolaziš?
FACER: Može se to nazvati dopustom.
Ali ko mnogo pita, njemu mnogo
Govore.
KOH: Ovde nema baš mnogo mesta?
KAUMANOVICA: Gotfride, da li si
I dalje onako gladan?
Jedu.
FACER: Dok sam sedeo po vagonima
Video sam
Da je sve živo nezadovoljno
To mi se svidelo.

KOH: Da, sad će uskoro početi
Trebamo samo da pričekamo.
BIŠING: I izdržimo.
Smeju se.
FACER: Kad počne, moramo
Biti zajedno.
KOH: Ako nas pohvataju pojedinačno
Gotovi smo. Mi
Ne smemo dalje. Ovde na
Granici
Ovde su najnezadovoljniji i: tamo gde su
Fabrike!
FACER: Da. Ovde. Onda smo rešili
Dakle
Da ćemo ostati zajedno
A ti ne ideš u Pasau
Koh.
BIŠING: Ni ja u Legnjicu.
KAUMANOVICA: Do sutra ću vam potražiti
Neko noćište.
FACER: Ne moraš.
Sutra neće još početi
A dotle ćemo ostati ovde kod
Tebe, progutaj to odmah i
Nemoj da izvodiš! Ništa
Ne koristi! Koje je sad
Doba? Proleće! To može da potraje.
Ali ja sam držao
Oči otvorene i video da
Počinje novo vreme i
Sa narodom
Nešto što nikad nije bilo
I vide se ljudi unaokolo koji se
Inače nikad nisu viđali,
To je
Zato što sve što je dole
Dođe gore
Tamo gde je ranije
Bio jedan čovek pa drugi
Tamo je sad masa, jedan
čovek mase i sve će ostati
Zajedno.

I više se neće ići u kuće
I biće dovoljno hrane za tebe
Kaumane, a za tebe biće
Ispravno, Koh, jer ti imaš tu strast, da
Trebalo da bude ispravno.
A to neće biti
Jer ima nekog Boga, njega
Nema, već
Zato što čovek prodire do
Spoznaje
Da je hrana na prvom mestu.
Ali ja garantujem da
Ćete dotle dobijati hranu i
Izdržati
Jer sad stojimo
Na pragu zemlje
Koja nam pripada.
KOH: Onaj tamo otirač
Uzimam ja.
KAUMANOVICA: A gde ja da spavam?
BIŠING: U svom krevetu, kao i uvek.
KAUMANOVICA: Dok vi svi tu ležite?
KAUMAN: Noću je mrak.
KAUMANOVICA: Možda sam htela da pričam s tobom
Posle tri godine.
FACER: Sutra.
KAUMAN: A otkud ćemo dobiti
Hranu?
FACER: Sutra.
Kad sutra budem otišao
Da vam donesem hranu
Jer valjda hoćete da žderete
Iako niste ovde
Moraću da imam odelo kao i
Bilo ko drugi. Imaš li ga?
KAUMAN: Moralo bi da bude u ormaru.
KAUMANOVICA: Evo ga.
FACER: Ono će mi biti od koristi. U njemu moram da izgledam
Kao jedan od njih.
KAUMANOVICA: Zar ćete
Svi ostati?
Koliko?
KOH: Nakratko.

FACERDOKUMENT 5

PROJEKCIJA: LENJIN

HOR:

Za ovakve stvari se zalažu

U fabrike

Baciti vojsku

Novine propirati

Žustrije nego dosad, da ne bi bespomoćne oči

Čitale stvari koje im škode.

Osim toga propustiti jednog čoveka po imenu Uljanov zvanog Lenjin

Nastanjenog u Cirihi u egzilu

Socijalistu i podbunjivača naroda

Razorni element

Na njegov zahtev kroz našu oblast

U zapečaćenom vagonu koji će na istoku

Poput bakterije

Pokušati da iznutra rastoči

Bezoblično telo našeg istočnog neprijatelja

I tako će ne znajući obaviti naš posao.

FACERDOKUMENT 5

PROJEKCIJA: REVOLUCIONARNI RATOVI NA ČETIRI KONTINENTA

HOR:

Ali mi ćemo

Posedati na obodu gradova i

Čekati na njega. Jer sad mora

Doći neko dobro vreme; jer uskoro će

Istupiti nova zver koja se

Rađa da bi čoveka po-

Krenula.

INVAZIJA 2

FACER: Sputava me sutrašnjica i

Ovo neobavezno danas!

Dok tako sedim

Između „još ne“ i „više ne“

Ne mogu da verujem šta mislim!

Sigurno je neka zabluda, već sutra

Biće jasno! Što onda danas pričati? Šta

Vredi graditi čamac uz reku koja presušuje?

Kad vas gledam kako jedete,
Iza vas vidim druge kako vare,
Ne liče na vas! Ali sebe ne vidim kako jedem!
Ne čujem vam glasove od šuma
Silnih koraka onih koje ne znam.
Iz vaših okruglih štokavih usta ispadaju
Krupne četvrtaste reči, otkud one?
Čini mi se da prethodim
Ali šta hoda posle?
Da me shvatite
Zabranjujem.
KOH: Moramo pozvati Facera
Na odgovornost. Zašto
Nije došao?
BIŠING: Ne liči na njega
Da ne dođe.
FACER: Da, to što čovek radi, to ne liči
Na njega.
BIŠING: Facer je
Naš najbolji čovek. Što kaže
To će održati.
KAUMAN: Pаметan je on, nalazi
Uvek još nešto za jelo, iz
Kanalizacione cevi
Izvući će kravu!
KOH: Bez Facera
Ne bismo bili ovde. Taj je našao
Put kroz bodljikavu žicu pa čak
I kroz ljude! On mora
Da nam pomogne da prođemo!
TEREZA: Da, ne verujte mu! Meni deluje
Drugačije! Vi ste glupi, ali on je
Samoljubiv, znam ga ja! Taj će vas
Još i odati!
Sva trojica se nasmeju.
BIŠING: On da nas oda
Pa to je smešno!
KOH: To što je samoljubiv, to je
Dobro! Ima veliko Ja, dovoljno
Za nas četvoricu i za nas četvoricu
Je samoljubiv! On
Može da nam pomogne!

FACER: Sad opet pričaju

O meni a ja ću

Slušajući postati takav

Kakav im trebam.

Ili neću!

Prilazi im.

KOH: Faceru, ti juče

Nisi došao kad je trebalo

Da dobijemo svoje jelo. Zašto nisi?

FACER: Da, zašto nisam?

Razmisli malo, Koh!

Kad govorite, iza vas

Uvek govore drugi!

I zato je to što brbljate razjapljenih usta

Važno.

Iza vas marširaju mnogi

Idu istim korakom i zato je

Vaš dustabanlijski korak

Važan, vidite.

Zašto

Facer nije došao?

KOH: Ne znamo, Faceru.

FACER: E, to je šteta!

Prekjuče sam, naime

Bio tu, sećate se, ja sam

Ležao

Pred vama na zemlji,

Žmurio i

Čekao.

BIŠING: Sigurno misli

Da je trebalo da mu pomognemo, ja sam

To isto hteo, rekao sam ti odmah, Koh,

Da mu pomognemo!

KOH: Misliš?

FACER: Razmisli!

KOH: Sad te ne razumem.

Stajali smo i hteli

Da idemo po meso. Rekli smo:

Nas niko ne sme znati. Ako

Prepoznaju jednog, onda

Ostali moraju da se prave da

Ga ne poznajemo, kako

Ne bismo svi propali! Onda ti
Zapodeneš svađu iako smo
Bili rešili da izbegavamo
Svaku svađu. Mi smo
Videli kako padaš i hteli
Da pritrčimo, onda sam se setio
Šta smo rešili, i
Suzdržali smo se iz pameti! Zar to
Nije bilo pametno?
FACER: Vrlo pametno, samo možda
Malčice prepametno?
Stajali ste i obuzdavali mišiće?
Takvim ljudima ne može ići loše.
Tako pametnim ljudima ne treba niko kao pomoć.
U najbolju ruku moglo bi se reći da vam je nedostajalo
(Samo trunčica)
Impulsivne naklonosti
Budalastog praskanja.
Možda biste zbog takve
Neobuzdanosti uleteli i
Možda biste opet i izašli
Možda uz pomoć vašeg
Facera, dirnutog tolikom naklonošću.
Ali to možda možete i nadoknaditi
Iako mala senka
Ostaje. Da čovek mora
Da vam gura nos u ono
Što je prosto prirodno.
Ukratko: pozivam vas
Da učestvujete u mojoj svađi.
Malo nerazuma, moliću!
KOH: I šta sad treba da se desi?
FACER: Zbilja želite da znate? Sad
Zahtevam da stupite
U ovu borbu koju
Imam, i večeras
U isto vreme dođete na to mesto
Gde ste zakazali. Kako
Bismo
Opet mogli da se gledamo u oči i
Da bih oborio one koji su mene oborili!
KOH: To me čudi. Iskreno:

Mislili smo: ti ćeš nam reći
Kako
Da dobijemo mesa.
Mislio sam: hoćemo da idemo
Po meso a ne da se borimo.
FACER: Iskreno: mislio sam da
Hoćemo da se borimo.
KOH: To je neobično. Ali ako
Toliko navaljuješ, moramo
Da glasamo o tome. Hoćete li
Dakle
Da sad uđemo u ovu
Borbu našeg druga, pri čemu
Morate razmisliti da li je to pametno jer
Niko ne sme da nas prepozna.
FACER: Ili želite da se zajedate?
Podsećam vas
Da na svetu ne ide uvek baš sve
Po planu. Šta god bilo
Pametno, ono što je čovečno
Takođe mora da se desi, jesti je dobro –
Ali pita se još: *ko*
Jede?
KOH: Da li, dakle hoćete
Da imate meso ili da se borite?
KAUMAN: Da imamo meso.
BIŠING: Najpre meso.
KOH: Meso znači. Faceru,
Glasali smo, dakle
Borba se prekida.
FACER: Mislio sam: ne treba vam meso.
Treba vam meso?
Kad sam vas juče video kako stojite, pomislio sam
Ovakvi žive večno, njima
Ne treba meso, njima od tebe.
To sam još mislio dok sam
Već ležao na zemlji.
Ja sam protiv vašeg mehaničkog načina
Jer čovek nije poluga.
I vrlo sam nevoljan da jedino učinim
Od mnogih dela ono koje mi koristi. Ali volja
Da se zakopa dobro meso i da se pljune

U pitku vodu
To nije jednostavno.
Ali vi do delića računate
Šta mi preostaje da radim i stavljate to na račun.
Ali ja to ne radim! Računajte!
Računajte na Facerovu istrajnost za deset groša
I na Facerovu svakodnevnu dosetljivost!
Ocenite moj ponor
Stavite za nepredviđeno pet
Zadržite od svega na meni
Samo ono što vam koristi.
Ostatak je Facer.
KOH: To što tako škiljiš unaokolo
Dok svet izlazi iz
Zgloba, to je krivo što
Sedim ovde i zavidim ti
Na mesu u ustima! Tebe bi
Trebalo streljati usred
Noći kao psa
Kome je to svejedno.
FACER: Vidi ove što su se ukopali
Jedva još ičeg ličnog
Ne razlikuju se od tla
Ta buđ koja hoda, kojoj
Pri svakom koraku krečnjak
Ispada iz očnih duplji!
Upecao sam vas iz govana
Kao što svoje zube peca onaj
Ko inače neće moći da jede
I mora opet da ih stavi!
BIŠING *iznenada*:
Kažem ti, Koh, ne mislim
Dobro o nama, tebi, meni ni
Bilo kome, svi smo
Na prodaju za meso, stoga još
Nismo za preziranje, ali ako ovaj
Facer nas izda, onda mora
Da bude gotov.
KOH: Bitka nas
Nije ubila, ali
Uz miran vazduh u tihoj sobi
Poubijaćemo se sami.

FACERDOKUMENT 6

PROJEKCIJA: FOTOGRAFIJA SVEMIRA

HOR:

Sve je ovo posao vremena
Onaj ko zagradi reku branom, videće, ako dovoljno
Poživi, još kako se brana raspada ili reka izostaje.

PROTIVHOR:

Gledajte, materijal je dovoljan
Samo ga sredite, ostaće dovoljno
Samo nosite vodu u pustinju, ostaće
I dalje peska. Ne plašite se:
Kraj nije dostižan!

INVAZIJA 3

KAUMAN *donosi paket:*

Evo repe.

BIŠING: Skuvati! Gde je žena?

KOH: Na poslu. Kuvaj sam!

BIŠING: Ovamo!

KAUMAN: Probaću da li su sveže.

Zagrize jednu.

BIŠING: Dve su načete.

Jesi li to ti uradio?

KAUMAN: Već su bile.

BIŠING: Đavola su bile. Ti

Si ih načeo.

KAUMAN: Kad sam ih nabavio!

KOH: To znači da ti treba da ih pojedješ?

Ispljuni to iz usta!

KAUMAN: Uzmi ga sam!

BIŠING: *savija mu glavu unazad:*

Ispljuni!

KOH: To je iz principa!

KAUMAN *pljuje Bišingu u lice:*

Eto ti na!

FACER *počeo je s jelom:*

Slažete se.

KOH: Prvo skuvati!

BIŠING: Jedi i ti! Neću ni ja da čekam!

KOH: Onda ćeš opet da prdiš unaokolo!

FACER: To se ne sme. Zbog
Principa!

Jedu.

KOH: Sve je mirno, gde god
Čovek da ode! Nema ni znaka
Ni od čega! A mi
Ostajemo bez daha!

Jedu.

FACER: Ovi jedu svoj hleb bez soli
Sve će to trajati još hiljadu godina
Mozgovi načeti, oslabljeni
Od gladi – dakle slabi
Kad su slabi – onda životinjski
Ovo ne pita: zašto?
Dakle, moraju se držati na uzdi.

KOH *Faceru:*

Meni ne treba hrana. Izdržaću
Dva dana duže od onog koji najduže
Izdrži, kad se vi
Potčinite tom životinjskom nagonu
I vaši želuci nemaju mozga
Morate da radite ono što ja ne moram
A to mi moja glava omogućuje
To

Sam te čuo da kažeš
Faceru, jedeš li i ti s nama?

FACER: Da, i ja jedem.

BIŠING *smeje se:* Ovo je novo vreme.
Video sam mnogo njih u bitkama
Crvenih lica, a dosta ih je
Išlo u bitku, nerazaznatljivi kao bube, ali
Velikog čoveka
Nikada nisam video.

FACER *smeje se:* Ja sam takav.

KAUMANOVICA *ulazi.*

KAUMANOVICA: Jedete li svi? Ne treba vam još kašika
Ili dve kašike? *Kaumanu:* Da li si
Zadovoljan, ništa drugo ti
Ne treba? Ali ako ti ne
Govoriš, ja ću govoriti, a ako
Ti nikad nisi sam, reću ću ja to
Pred njima što se tu ožderavaju. Ali tebe

Faceru:

Mrzim najviše, jer ti si
Najtvrdi i mogao bi da potražiš sebi hranu.

Facer se smeje.

Zato vas pitam: zar nećete
Da razgledate vazduh
Ponekad ili da izađete napolje
Do klozeta, da se sa mojim
Sastanem nasamo. Reći ću svakom:

On treba da mi opipa
Noge, potrajaće nekoliko
Minuta, dotle ćete izviniti
Na to imam pravo.

KAUMAN: Začepi! Zar
Nemaš stida?

KAUMANOVICA: Baš mi on fali. Kad
Ja tebi sklonim tvoje jelo

Ti se naljutiš. Ali
Šta ja da radim?

KOH: Ustajte, ponesite svoje
Tanjire i jedite napolju.

KAUMAN: Možete ostati unutra.

Kad pasem travu, zapamti,
Nisam raspoložen
Za ženu! I

Tako će biti.

Kaumanovica ustaje, hoće da izađe.

FACER se nasmeje, priđe joj, hvata je za grudi:

Moram da dišem sa četiri
Plućna krila.

KAUMAN: Ubiću ga.

Bišing drži Kaumana, Koh Facera.

KOH: Treba njemu uže.

Kaumanovica donosi uže. Njih trojica vezuju Facera.

KOH: Osećam da nas je sad spopala
Još jedna bolest! Jedan od naših udova
Vrlo je oslabljen.

U metalu je jedna
Greška nečistoća. Zato
ne drži
ništa,
bezzredno je.

KAUMAN: Možda je samo mesing a ne metal?

BIŠING: Ako nas sudbina dva dana ne rita

Mora da je

Uganula nogu.

KOH: Nijedno uže ne traje duže od

Svog najslabijeg vlakna.

FACER *Kaumanu*:

Ako neko umoči svoj bajati zeleni penis

U ovu masnu baru

Ovaj odmah ustaje, već ga je strah

Da mu nema mesta i počinje da

Priča o sebi uz zversku ozbiljnost

I

Da zaboravlja šta je.

Više mi se ne sviđa

Ovaj svet.

Što ne priznajem rado:

Upravo ja

Prezirem one

Koji su nesrećni.

KOH: Sad moramo da se dogovorimo da li

Odlazimo, svako u svoj grad

Ili ostajemo u ovom.

BIŠING: Da odemo.

KOH: Jer si se sad

Najeo repe

Zato ti je sve

Svejedno.

FACER: Ali od svih poduhvata ostaje

Samo ovo: živeti

Poduhvat krajnje opasnosti, gotovo bez izgleda

Moguć samo pljačkom, ali od ovog časa:

Svako kilo zdravog mesa je pobeda

Ovaj krov nad glavom iznova se zida svakog časa

A naš jedini trijumf, koji možda ni ne možemo doživeti:

Na rubu ovih godina

I dalje biti tu.

Od svih nas ja sam

Mozgom i telom najsposobniji

Da se provučem kao pojedinac, ali ja

Sam za to da ostanemo zajedno.

KOH: Reći ću vam i zašto

Ne treba svaki da ode u svoj grad:
Jer onda bi nestao
Jedan potajnik među mnogima, i pokušao bi
Da zaboravi svoje nezakonito stanje
Ali ovako
Stojimo nepotkupljivi
Sasvim bez imena kojim
Bi nas mogli pozvati
Sasvim nepomirljivi
Četvorica od istog roda, dakle običnih misli
I živimo
U gradu neprijatelja
Čekajući na propast
Onih koji ga sada
Bespravno nastanjuju, ali ne:
Večno.
Ženo, odveži ga.
FACER: Sad kad više nisam vezani pas
Ja ću, oprostivši vam uostalom zbog vaše praznoglavosti,
Završiti svoju stvar sa onim mesarima.
Da bih vam
Prikazao čoveka. Pre vaše
Propasti pozivam vas da se večeras
U vama poznato vreme javite na poznatom mestu.
Tamo će se šetnja Johana Facera
Odigrati potpuno javno
I nezadrživo.

FACERDOKUMENT 7

PROJEKCIJA: POLITIČKA KARTA SVETA

HOR:
Bila je to nedelja kad je ruski proletarijat...
U Moskvi
Govori Lenjin!
13. i 14. mart 1917.
Nemci nadiru
Preko Dnjepra

To je bilo stanje u Evropi kad je Johan Facer
Krenuo u svoju šetnju.

INVAZIJA 4

FACEROVA ŠETNJA

FACER U ŠETNJI KOJOM UGROŽAVA SVOJE DRUGOVE

FACER: Svim ljudima istovremeno pripadaju vazduh i ulica
Da slobodno idem u bujici prolaznika
Da čujem ljudske glasove, gledam lica
Mora mi biti dozvoljeno.
Nije li moj život kratak, uskoro biće gotov i među ovima koji hodaju
Više me neće videti. Čak i u borbi moram da dišem
Jedem i pijem kao i inače. Možda će ona potrajati večno
Odnosno duže od mene, a onda ja, ubijen
Uopšte nisam živeo. I grudi će zakržljati
U skrivanju i čemu još da se krije
Propali čovek. Sve to dokazuje da mogu da idem
Kako mi drago i kuda mi volja.
ONA TROJICA *prateći ga*:
Ne idi dalje, Faceru, ne ideš
Samo za sebe. Trošiš i naš vazduh
i nama skraćuješ godine.
Dok Faceru zapušavaju usta, vezuju ga i odvlače:
Da ne bi mogao da ideš unaokolo kao i svako drugi
Vezujemo te. Jer tvoje šetanje
Naša je propast. Uže tebi treba
Da bi bio pametan
Zato to nije kazna, već
Pomoć.

IV

FACERDOKUMENT 8

PROJEKCIJA: BLACK

HOR:

Četvrto poglavlje jeste poglavlje parališućih vizija. Približavanje velikih promena u duhu čovečanstva najavljuje se strahom. Vođe prepoznaju dolazak velikih promena bilo po sopstvenom strahu bilo po strahu drugih. Oni sami moraju sprovesti te promene. U naše vreme postoji veliki strah od prevlasti gradova, i mnogi preišljaju kako da umaknu od nje. Ali vođe znaju da su sve te misli rđave i ostvaruju velike gradove. Tako je i sa mehaničkim i sa korisnošću kolektivnog morala. Vođe objašnjavaju smisao mehaničkog i korisnost kolektivnog morala. Plivanje protiv struje je ludost, ali potrebna je mudrost da bi se prepoznao smer struje.

Četvrto poglavlje je i poglavlje razaranja stavova putem društvenih odnosa. Mnogi razlikuju razum i osećanje i podređuju razum osećanju. Između istinskog razuma i istinskog osećanja nema razlike koja bi dovela do borbe. Ali vođa podređuje osećanje razumu tako što nikad ne koristi razum bez materijala koji je razum zapazio.

SREDIŠTE STRAHA PRVO ODUZIMANJE SVOJINE POLNO POGLAVLJE 1

KOH: Od juče mislim: Čudnovato
Kako se menja ono što deluje trajno
A nepromenjeno ostaje ono
O čemu su nas učili da je prolazno
Uvek sam mislio da bi zemlja
Svskog časa mogla da se otvori, vatru
Smo videli u vazduhu, ali
Našeg oca, koji je stajao uz nas, mene, tebe ili
Onog tamo nadali smo se da ćemo videti nepromenjenog
Nama znanog, ali lažu meso i kost
Veliki Facer koji je izneo Koha iz vatre
Usred bela dana postao je nerazuman kao
Dete, nemaran kao šljunak i slabi
Uplakani Koh mu je kao psu
Pružao štap preko kog
Više ne može da skoči, i propitivao ga
Gvozdeni zakon, tako ga
Potpuno zbunivši. I takav
Postaje on iako je u drugo vreme
Bio dobar kao i mnogi
Drugi i sve je nas
Držao iznad svakog ponora.
FACER vezan, jadikuje nad svojom odbačenošću:
Ja sam im kao stopalo
Koje odumrlo visi sa paralisanih tetiva
I koje bezvoljno vuku za sobom
Neće ga odseći samo zato
Jer bi im inače istekla krv
Ali taj njihov deo je otupeo
Može se zgaziti a da ne kažu
Jao, i ma koliko da im trebam
Nijedan mi neće pružiti ruku. Gledaju me
Kao bolesnika.
Viče u noći:
Hej
Gde ste? Ovde

Sam ja, Facer, ne mogu
Više da izdržim, zar ovde nema
Nikoga da me ustrel
Ja sam đubre
U mene
Može neko da puca
Hej.

Hor
(Drugi) govor o čoveku mase

Kao što su ranije aveti dolazile iz prošlosti
Tako sad iz budućnosti, isto tako
Jadikujući, preklinjući, parališući i neuhvatljive
Sastoje se jedino od materije svog sopstvenog duha
Ponajpre svoga straha, jer uvek strah
Pokazuje šta dolazi, pravo od oka
Jedna nit vodi do straha. Ta avet čoveka mase
Naročito me koči.
Njegova vrsta je mehanička
Pokazuje se jedino pokretom.
Svaki je zglob zamenljiv, čak ni ličnost
Nema središte.
Njemu za savršenstvo ne nedostaje duh
Već samo materija.
Ovo vreme će potrajati samo četiri godine
Ili četiri puta hiljadu.

HOR/TROJICA

Dok Tereza Kauman stoji kraj Facera vezanog za direk kreveta i čita:

I opet su, iako ih je on, Facer, prozreo
Možda
Ranije, na početku, a ne više ili tek malo kad se
To ponavljalo
Ti uvek izrabljivani, uvek
Uskraćivani vlastitom određenju, učesnici marša
Uvučeni u tuđa posla...
Situacija mora da je bila halucinantna kao što je zadata
Već u ranije viđenoj viziji, izgrađena a
Njihova saglasnost mehanička, od početka predviđena, proučena!

Ništa nisu naučili osim svoje
Solidarnosti, ona je
To što će ih uništiti.

1

HOR: I ležao je tamo tri dana. A žena mu je donosila hranu i on je zapita:

FACER: Kako živiš?

HOR Ona reče:

TEREZA KAUMAN: Rđavo živim; jer vi sedite unaokolo danonočno

Da ne mogu da legnem sa svojim čovekom.

Otkako se vratio, nije me dotakao.

HOR: A on je zamoli lukavim rečima da ga

Odveže i ona učini tako i on je obremeni. Onda ona

Otrča svome mužu misleći

Da će sad iz svoje kuće

Isterati one što su joj smetali, i požali se na

Facera. Oni odoše do njega i rekoše: Ustaj.

FACER: Kako

Da ustanem kad sam vezan?

HOR: Nisi ti

Vežan već te je žena

Odvezala i ti si je obremenio.

FACER: To sam

Uradio?

Onda mora da sam jači od svih vas, iako

Ste me vezali užadima.

HOR: A muž je rekao:

KAUMAN: Sad odlazi iz moje kuće

Da bih živio sam sa svojom ženom, jer ona to

Zahteva, a moja kuća je njena kuća.

2

FACER: On je natera da prizna kako je premalo tucaju. Onda kaže kako za to treba kriviti okolnosti, jer je Kauman oslabljen mršavom ishranom. Onda joj dokaže da je se okolnosti ništa ne tiču. Pita je ne čini li ona to, kad se samozadovoljava, sa svima na koje pomisli, sa strancima koji u prolazu nakrive šešir, verovatno i sa Kohom, sa njim, čak i sa psima?

TEREZA KAUMAN: Ne! To nije istina!

FACER: Viče ona. Onda je on

Upita da li veruje u Boga? Ili ga se makar boji?

TEREZA KAUMAN: Više ne.

FACER: Zašto se onda plaši da bi neko, ne

Potrudivši se ni da skine pantalone, bacio

Na nju i znao da je vlažna?

TEREZA KAUMAN: Jer to mnogo zna-

Či.

FACER: To ne znači ništa. Zar ona veruje da

Dvoje na nekom ostrvu, različitog pola, ali bez

Naklonosti – ne više nego između njega i nje – i
Bez mržnje – kao među nama – ili čak možda i uz
Mržnju, kad bi zajedno živeli godinama ili danima, recimo
Jednu noć, u nekoj kolibi – kao ovde – ili čak za jedan
Dan, ne bi legli zajedno?

TEREZA KAUMAN: Valjda bi.

FACER: Dobro.

U prirodi je taj posao, eto, hitan.

Duh čovečji, disciplina i tako to, može

Da ga spreči – kao u našem slučaju – tako da bi, kad žena ima muža,

To valjda bilo nemoguće.

TEREZA KAUMAN: Svakako.

FACER: I kada

On ne bi bio tu, mada, ne, ne bi bilo moguće

Čak i kad bi bio tu, ali ne bi mogao, jer toga ima.

TEREZA KAUMAN *se nasmeje*.

Svakako, takav zagrljaj zbog prigode, telesnog nagona, požude da se gurne ruka pod pazuhu ne bi značio mnogo: prosto samo da je, eto, ruka ležala pod pazuhom.

TEREZA KAUMAN *se opet nasmeje*.

Vidim da se sekiraš, najpre misleći kako te tvoj muž slabo gleda, onda misleći, verovatno iz drugog razloga, možda zbog previše napornog rada, onda i da izgledaš pomalo bolesno, malo starija od svojih godina, ne mnogo, ne mora to ništa da znači, vidim i da se boriš sa sobom, to je pohvalno, za ženu je sramotnije od svega ostalog da joj to treba, da padne ili to poželi samo zato što ju je neko dodirnuo. Primećujem da si ti pametnija, da znaš da je tvoj muž oslabljen zbog mršave hrane i da samo zato dolazi ređe, bolje nego da uopšte ne dolazi. Uostalom, to ni izdaleka nije tako bitno; hoću reći u prirodi, to se vidi po tome da muškarci i žene često, ako se zbog naročitih okolnosti ne vole, rade nešto drugo, o čemu se ne govori, ali samo iz gluposti, jer to je prirodno, reći ću otvoreno: ja to ponekad činim, znam, i ti, to je prirodno i brzo bude gotovo, samo je maltene smešno da često onaj ili ona koja ne spava ni sa jednim muškarcem onda u duhu tera kera sa svima, i tako dalje.

Kako živiš?

TEREZA KAUMAN: Loše živim.

FACER: Ovo sam

Pročitao u jednoj knjizi:

Najjači i najgori duhovi do sada su uvek najviše doprinosili napretku čovečanstva: oni su neprekidno raspaljivali uspravane strasti – svako uređeno društvo uspavljuje strasti – stalno su budili smisao poređenja, protivrećenja, radosti u novome, smelome, prisiljavali su ljude da suprotstave mišljenje mišljenju, uzor uzoru. Uglavnom oružjem, obaranjem kamena međaša, povredom pijeteta: ali i novim religijama i moralima! U svakom učitelju i propovedniku NOVOG ista je zloba koja nekog osvajača iznosi na rđav glas – iako se tananije ispoljava, ne pokreće odmah mišiće i upravo zbog toga ne iznosi toliko na rđav glas! Ali novo je pod svim okolnostima ZLO, kao ono što želi da osvoji, da obori stare

međaše i stare pijetete; a samo staro je dobro! Dobri ljudi svakog doba jesu oni koji ukopavaju stare misli u dubinu i sa njima donose plod, ratari duha. Ali svaka njiva se na kraju iscrpe, i uvek mora ponovo doći raonik zla.²

Odveži mi uže.

TEREZA KAUMAN *odvezuje Facera, on je zavodi.*
I on je hvata za tu ljupku dojku pod košuljom
Njegova gruba ruka je nagovara, stara se da se ona
Uzdigne i očvrsne, i on uhvati
Brižljivo njenu stražnjicu i zanjiše je
Radosno i primeti da se
Stegnute butine šire i
Da ga njena ruka privlači, i igra toliko stara
Obnavlja se i takođe
Omiljeni pokret.

Snošaj. Za vreme snošaja trojica, zaklanjajući publici pogled na par koji se jebe, čitaju komentar o učenju o polnoj ljubavi.

HOR: Pogrešno delaju oni koji učeniku prikazuju polnost kao prirodnu, kao čistu, bezazlenu i shvatljivu. Ali u pravu su oni koji mu dokazuju kako je neprirodna, dakle prljava, opasna i neshvatljiva. Svako zna da kod svih životinja polnost nije prirodna, jer one većinu svog vremena provode kao bez pola. Ali ne treba učeniku opisivati ljubav kao tako prljavu ili neprirodnu da bi se suzdržavao od ljubavi, već samo da bismo mu rekli istinu. Ne da bismo kod njega izazvali odvratnost, već da ga naučimo strahu. Zato je najbolje da ga naučimo polnosti onako kako to rade dečaci među sobom: oni nasmejani i uspaljeni pričaju o polnosti i crtaju po zidovima kuća velike i prljave simbole slične onima koje koriste religije one najmudrije od svih rasa. A taj način podučavanja je dobar i zbog toga što se odigrava među onima koji mogu da se dodiruju ne samo rečima, već i rukama. Ali zašto je polnost neprirodna? Mnogi kažu da je verovatno užasno začinjati život, i čovek se samo rđavom požudom može namamiti da poćini tako nešto. To kao da dokazuje tuga posle snošaja, koja je zajednička svim životinjama. A i grćevi žene prilikom snošaja su takvi kao da je bolesna, jer iako ta bolest kod nje izaziva i uživanje, ipak je bolesna.

KAUMAN *urla*: Ovaj mora napolje.

FACER: Pretpostavite da me žena

Mora odvezati, i kako je to trebalo da platim?

TEREZA KAUMAN *viće*: Zahtevam da oni svi

Odu.

KAUMAN: Sad odlazite iz moje kuće

Da bih živeo sam sa svojom ženom, jer ona to
Zahteva a moja kuća je njena kuća.

HOR: Kaumana hvata paroksizam posedovanja.

KAUMAN *gramofonu*: Kad god ti upotrebiš

Moju ženu

² U pitanju je odlomak iz *Vesele nauke* Fridriha Nićea. (Prim. prev.)

Zar je onda čudo što
Prijateljstvo trpi
Zar mislite da mi to
Ne pričinjava bol
Ako te ne nalemam toliko
Da se pušiš.

HOR: Savetuju se sedeći za stolom, pala je noć, jedan postavlja revolucionarne teze o slobodi seksa i: ono što čoveku treba mora mu se dati. Ali onda moraju napolje a napolju je – kiša. Teze se povlače, ali onda se glad priključu savetu.

Kiša.

BIŠING: Da, kad ne bi padala kiša
I da nema mraza i nema
Hladnoće ujutru

Sve bi moglo da ide kako ide.

FACER: Otkako sam učinio ono što

Zovete mojim zločinom imam

Bistriju glavu i

Jači sam. Kao da

Onaj ko se u smutno vreme brine za potomke

Od prirode dobije i veštinu

Da se pobrine za njih. Zato vam nudim

Ono što sam smislilo

Za naš položaj

Moj plan

Koji će vam nabaviti jelo za više nedelja

Naime da se bavimo

Poslom kod kuće, dakle

Da se pripremimo za dugu opsadu, i ženu

Koju sam upravo uzeo da upotrebimo

Kako bismo namamili radnike

Delom da bismo navikli stanare ove kuće,

U kojoj ćemo odsad poduže stanovati, na tuđa

Lica. Govoriće se, ovi

Idu kod Kaumanovice. Ona se kurva

Delom da bi od njih saznala koliko su

Nezadovoljne fabrike

I pojačala njihovo nezadovoljstvo, od čega mnogo

Zavisi.

KAUMAN: To kažeš jer si se ti

Zasitio nje.

BIŠING *prilazi Faceru*: Ono što čoveku treba, mora mu se dati

Ali to što nama treba

Moraš ti da daš, Faceru.

KOH: Mi smo
Previše stisnuti
Stanujemo ispod poda
Od otpadaka mesa, s mukom dišemo
Toliko je nečovečno, ne može potrajati.
Sve se menja, a mi
Ne treba da se promenimo?
Iznad nas menja se
Svaki kamen i u reci je
Kuća koja nas skriva.
Jer zbog okolnosti
Tvoj nam je krov više od tvog kreveta. Tvoj ležaj
Važniji je, ne zbog tebe, već jer
Ne pada kiša na njega niti pogled ljudi
I ako ti ležaj ne možemo platiti zagrljajima
Oslabljeni od gladi ili zato što nas je previše
Ipak moramo, ako nas prinudi obrok s mesom
Ili tvoja telesna toplota, i zbog
Toga da dođemo tebi.
Ali važnije
Jer je nužno za život
Jeste jedinstvo i stoga
Ne možemo se dohvatiti ženine puti i nadati se
Da će nam ispeći hleba, već moramo
Da se pozovemo na tvoj razum, bio jak ili slab.

FACERDOKUMENT 9

PROJEKCIJA: PREVIŠE SLABI DA BISMO SE BRANILI, PRELAZIMO U NAPAD

HOR čita: Središte straha u komadu. Dok ih napada glad, gube krov nad glavom, napušta ih najbolji drug a seks dovodi do raskola. Odluke su poljuljane. Anarhija, podivljalost. Onda se konstituiše neka vrsta sovjeta. Nejedinstvo dovodi do sistema većine glasova. Zaključak protiv prava vlasništva, za slobodu žene. Za teror.

KOH: Previše slabi da bismo se branili, prelazimo u napad.

HOR čita: Pod ovom devizom Koh se, suočen sa postojećim zanimanjem okoline za njih, sve očajnije bori za revolucionarnu delatnost. Koh, dakle, pozdravlja sve teškoće koje se pojavljuju – Facerovo otpadništvo, rastuću pažnju u kući, glad, seksualni individualizam, Kaumanov nagon za vlasništvom i tako dalje i svesno ih koristi *cinično*: za revolucionisanje.

Zaključak: NEP.³

³ NEP, Nova ekonomska politika – ekonomski koncept na snazi od 1921. do 1928. kada je Vlada SSSR-a u izvesnoj meri liberalizovala privredu, kako bi se ekonomija države stabilizovala. (*Prim. prev.*)

HOR

PROJEKCIJA: ROBNA KUĆA MARKA ROBNE KUĆE

Ustani, Kojneru, i kreni
Kroz grad i proveri da li
Postoji išta bolje od
Vaše stvari, od Facera.
Osmotri sve na koje naiđeš i
Proveri svakog! Slušaj njihov govor i
Opipaj materijal od kog
Su načinjeni njihov kaput i njihova misao
Da li su siti ili gladni
Podnose muke, ali
Još su spremni da trpe i veće muke kako bi
Uklonili svaku muku.
Jer ako u celom gradu
Postoje samo petorica
Spremnih i sposobnih
Da izvedu prevrat, onda
Im se smesta pridruži
Ostavi sve staro i
Odluči se odmah za novo
Naime potpuni prevrat.

POLNO POGLAVLJE 2

FACER: Ne znam da li sam isekao svoj komad mesa
Kao što čini čitav svet, ali to ne smem
Moram da pripazim da ne uletim u njihov
Mlin, samo zato što
Ne smem a on melje
Praznu slamu.
Ovo meso je trulo i više se
Ne isplati za čoveka
Poput mene da preuzme nešto što je
Danas trulo a sutra nepoznato.
Ali ja sam rođen sa sklonošću ka uzimanju
Po celom svetu.
Pripaziću na to šta rade
Jer
U tome ima metode koju ne poznaju
Ali ja je znam.

Da ih čovek čizmom ritne
U njušku, ne bi primetili
Imaju njuške kao rožnata kopita
Neće se
Mnogo promeniti. Oni su
Prosto neuništivi. Ali ja
Ne želim da budem takav.
Hoću da ih proučavam. Takva poput njih
Jeste i budućnost
Koja je vrlo loša.

*Dva radnika prilaze Kaumanovici. Jedan ulazi s njom u sobu, drugi čeka na stolici. Koh ovo-
me koji čeka čita Komunistički manifest.*

RADNIK KOJI ČEKA: Hoćeš li skoro?

RADNIK *izlazi iz sobe*: Evo.

KOH *Dok radnik namešta odelo*:

Da li je u gradu sve mirno?

RADNIK: Sve je mirno.

Radnici odlaze.

FACER: Oni su u redu, ali ja

Sam u neredu.

Prošlog jutra, lutajući kraj kanala

Spazio sam dizalice

Kako rade i čuo

Glas radnika koji

Govori sa svojom dizalicom.

Vi ne shvatate mehaniku.

Koh, ne možeš

Da se pobrineš za sebe a hteo bi

Da pomogneš celom svetu.

Prst kojim

Ukazujete na nepravdu sveta već je

Truo: crni prst!

A vaša ruka koja optužuje

Već otpada sa ramena!

KOH: Toliko je, Faceru, loš naš položaj da

Nam ne može pomoći ništa manje od celog sveta.

Dakle, nužan je plan da nam pomogne

Da pomognemo celom svetu.

FACER: Sve što se desi

Nakon nas kao da se

Nije ni desilo.

V

NAROD U MILHAJMU

1

HOR: Uz jedan zid vojnici
Pod čeličnim šlemovima dovode bledog čoveka koji
Je vezan.

ČOVEK: Ako me sad vodite pred
Nadređene, onda znajte: ja sam jedan koji je
Bio za vas.

VOJNIK: A ja sam izdao ako je neko za nas.

ČOVEK: Sačekajte malo.

VOJNIK: Sad se plašiš?

ČOVEK: Da, i to: ali ne pričam
Zbog toga. (Vi znate zašto
Pričam) želim samo da malo
Sačekate: da vam kažem kakvo je
Sada stanje u svetu; jer vi to
Ne znate.

VOJNICI *smeju se*:

Dobro, reci nam kakvo je stanje u svetu!

ČOVEK: Da vas nešto pitam:
Da li znate što ste nas uhapsili?
Sirotinja se izrabljuje.

VOJNIK: Tako, a sad idemo dalje.

ČOVEK: Stoj! Ali izrabljeni ljudi svih
Naroda počinju da shvataju kako
Spadaju zajedno, a rat ide
Protiv njih.

VOJNIK: Postoji li već neko mesto gde se
Nešto radi?

ČOVEK: Da. U Rusiji.

VOJNIK: Zar to nisu zločinci?

ČOVEK: Ne. Sirotinja.

VOJNIK: Valjda hoćeš da te
Pustimo da pobegneš?

ČOVEK: Zar me nisi razumeo?
Samo treba da znate kako će
Uskoro i za vas kucnuti čas.

VOJNIK: Ali ako je tako kao što kažeš
I ako vas ima tako mnogo
Zašto ćeš onda biti ubijen?

ČOVEK: Zato što ćete inače vi biti ubijeni!

VOJNIK: Ti što si tako pametan

Zar nećeš biti ubijen?

ČOVEK: Da.

VOJNIK: Možemo li

Sada dalje?

ČOVEK: Da, sad možemo dalje.

2

VOJNIK: Sad tamo gore imaju neki novi plan za koji kažu: tako je dobar da mora uspeti. Tako sad hoće sa eskadrilama i svim tim da definitivno prodru na jednom mestu, a onda će se razviti. To je plan tako fini da se čovek prosto pita kako je ljudski mozak mogao da smisli tako nešto.

DRUGI VOJNIK: Ali ništa im to neće koristiti, Jozefe: njihova bitka je uzaludna jer ne mogu da istrebe narod, nijednim planom na svetu. Jer on sve izdržava, i najfinije planove. Sve. Ne samo kad ih ometaju sinovi naroda i sputavaju ih, junački sinovi, žele da ih dignu u vazduh, ništa to ne pomaže, oni se ne bune, narod će to izdržati, ali i najinteligentniji plan koji generali sastave uz kafu, i njega će izdržati. To je zato što će pre pući crevo nego strpljenje kad se jednom stvori poslušnost.

PRVI VOJNIK: Ako to budeš još malo glasnije vikao, tebi će crevo uskoro pući.

DRUGI VOJNIK: Dok smo bili u Poljskoj, stalno smo u rančevima onih Rusa koje smo ucemkali nalazili silne cedulje sa podbunjičkim sadržajem, bile su štampane na nemačkom. To je bilo jedino što smo čuli o stanju u svetu. A i za to smo svaki put prvo morali da ubijemo po jednog. Nismo mi pametni.

PRVI VOJNIK: Nikad nismo bili samostalni.

DRUGI VOJNIK: Kakvu glupost si kazao! Te što su samostalni prve treba streljati. Oni što nas drže na uzdi, oni su samostalni. Neće proći revolucija tu gde su sve sami samostalni, ti to ne razumeš. To je naša snaga, što nismo samostalni, a oni među nama što još onako divljaju i što su tako samosvojne glave, njih prve moramo da sklonimo ako hoćemo da se održimo čisti, njih prve. Inače svet neće postati drugačiji.

PRVI VOJNIK: To sad sve govoriš samo zato što ne razumeš kako oni sebi odsecaju parče mesa!

DRUGI VOJNIK: To je nada da postoje takvi koji ne shvataju ništa od toga što ljudi moraju da shvate kako bi ostala ova močvara.

3

Javljaju o jednoj nemačkoj pobedi.

FACER: Drmajte zvona iznad nas dok ne otpadnu! Izgladnite se

Do još jedne pobede! Bacite svoje gladne horde

U dvadesetu oglodanu zemlju!

FRIHAUPT:

Ah, zaveži!

Od kakve nam je pomoći njihov poraz? Osim ako ih nadživimo?

Hoćemo li ih nadživeti? Bacaju nas kao ručne bombe

Na svoje neprijatelje, drže nas oko vrata dok nas ne bace.

FACER Ti nećeš preživeti. Vidim po tebi. Imaš tako udubljenja
Na slepoočnici, često sam ih viđao
Kod ljudi koji su crkli.

FRIHAUPT: Ti da zavežeš!

Nema ničeg na mojoj slepoočnici, deset godina
Makar još pobeđivali

Sedeću i smejati im se ispod poda.

FACER: Smej se! Nasmej se jednom! Za mene si već pokopan.
Već smrdiš.

Frihaupt *ustaje*:

Sad ću mu pokidati njokalicu!

KOH: Sedi, Frihaupte!

On samo želi nešto da ga izubija. Prijatelji, hajde da razumno
Pogledamo u oči našem novom porazu!

FRIHAUPT: Kažeš „razumno“

Ti sa svojim razumom! Serem ja na njega! Neću

Više da budem razuman. Ne vredi ništa, ako budem glodao stolicu
Biće jednako dobro.

FACER: Frihaupte, oglođi stolicu! Meni za ljubav, glođi je! Dajem ti za pravo. Koh
Neka te gleda! To je zdravo za njega!

Baca stolicu pred Frihaupta.

FRIHAUPT: Đavoli! Vi ste krivi! Vi

Ste moji neprijatelji. Niko drugi. Vi ćete

Me ubiti!

KOH: Frihaupte, Frihaupte, umiri se!

Tu sumnju u razum znam i ja, u takvoj pometnji je

Ovaj svet, gde se dešava čas ovo čas ono, gotovo

Nikad nešto što bi se dalo predvideti, tako da je biti razuman

Gotovo nerazumno, ili se takvim čini. Ti kao zidar

Znaš šta je ugao, ali ugao je đubre

Na krivom zidu. Ova zvonjava

Nas zbunjuje, to što tad mislimo ne važi. Blizu

Velikog nerazuma teško je misliti. Bolje da

Sad ne mislimo na to i da sašijemo par pantalona. U redu?

FACER *skače, zbriše pribor za šivenje sa stola, više*:

U zemlji gde nema časti

Svako je nečastan. Da li ćeš

Dok si do grla u blatu

A odozgo ti đubre curi u oči

Da se žališ kako ti neki prolaznik nije

Skinuo šešir? Od majčine utrobe neželjen

Dok se otac u majčinom telu borio protiv tebe

Ali na državni trošak zaštićen od

Tvojih kasapa
Mi nemamo nikakvog posla sa njima sem
Da ih koljemo.

FACERDOKUMENT 10

PROJEKCIJA: BREHT

HOR:
Razaranje sobe
Vremena
Svega, pošto je nemoguće
Jednostavno ih porazbijati
Eksperimenta radi – bez stvarnosti
Zbog sporazumevanja sa samim sobom
Sve što se danas misli postoji
Samo da bi se dobrim činilo sve što se danas
Radi! Sve što se danas radi je pogrešno, dakle je sve što se danas
Misli
Pogrešno
Cilj zbog kog se vrši neki posao nije identičan sa onim
Ciljem kojim se posao vrednuje
Spoznaja može zatrebati na nekom drugom mestu
Od onog na kom je nađena.

VI

FACER OTIMA MESO I UBIJA / NJUJORK

VREĆICE NA GRUDIMA

FACER *s mesom zamotanim u novine*: Meso.
KAUMAN: Odakle ti krv
Na rukavu, Faceru?
FACER: Hoćete meso da žderete
A ne možete da vidite krv.
Evo lista novina!
Tu piše da smo mnoge
Gradove izgradili
Preko
Atlantika, dvadeset
Spratova visoke. Od čistog
Cementa i gvožđa! Tu je
Slika, prepoznajem
Kuće, tako sam ih zamišljao.
Evo slike.

Novi
Grad po imenu Njujork
Ovo je napravio
Naš naraštaj, ili neki
Sličan njemu.
KOH Kakve vajde od toga? Sad
Trčimo kao pacovi po ovoj
Pećini. Tako će nas još
Izvući odavde. Ne možemo
Da se održimo protiv svih.
BIŠING: Ne tako.
KAUMAN: Jesi li ti
Kasapio, Faceru?
FACER *smeje se*: Može biti: jednog kasapina.
Zora
Je vrlo lepa a čovek
Ima srce i hrabro je
Imati srce.
Mlad je svakako
Bolje nego star.
Ono što je prošlo naravno
Nije bolje od onog
Što će biti
I ne razlikuje se
Toliko
Vazduh bitke pun vatre i dima
Od letnjeg dana
Kad je ovaj Facer od onih
Tako su situacije
Majke ljudi.
Ima i drugih stvari, drugih puteva
Ali ja
Vam ne savetujem da kročite njima.
Sasvim je nemoguće za procenjivanje
Čovek čoveku
Kao da je prošao kroz
Neki ogroman želudac
Koji sokom rastapa
Svaku kost i kožu
Tako da iz izmeta ne možeš
Da razaznaš ni ribu ni jabuku
Tako u mutnoj kaši leži ljudski život
Nakon što je konzumiran pred očima sveta

Ono za čim je posegao da utoli
Pohlepna usta
Nestalo je iz vazduha i vode i
Nije razlog
To što je letela ptica
Niti to što je u slanoj vodi plivala
Riba
Što su nestale za ljubav mesa.
Sve je isto
Jer meni je muka, verujte
Mi: meni je muka.
Više ne mogu da radim
Ono što mi je dobro i unapred određeno
A ono što vama uopšte
Ne smeta: što kiša
Pada odozgo nadole
To je za mene
Sasvim nepodnošljivo. To što u
Abecedi
Posle A dolazi B i ništa
Drugo. Vama je pravo
Ali meni je sasvim bedno.
Faceru, moraš
Da svedeš jedan račun
Sa svom mudrošću i iskustvom
Tvog uzrasta, a on
Nikako da se izračuna.
Odlazi sa užetom.
BIŠING: Nedavno, dok smo
Išli preko gvođenog mosta
Uveče u sedam sati i
Jer nismo znali
Šta da radimo, zastali smo
Da gledamo vodu
Pogledali smo Kauman i ja
Preko, na svetlu stranu
Dok je on
Gledao na tamnu
I mračno govorio
O predstojećim vremenima.
KOH: Samo za zločin
Dovoljna je njegova strast.
Iznenada:

Među nama je jedan
Koji jede a ništa ne radi.
Njega još ne znamo
Ali sad je doba kad
Moramo sve da poznajemo.
Jer niko ne zna
Da li ćemo sutra još biti
Na svetu! Stoga ćemo
Ga staviti na probu
I
Zato vas pitam: da li ste
Spremni da stavite na kocku ono
Što imamo, da bismo videli kako
S njim stoje stvari?
BIŠING: A šta pa imamo.
Ti si neko ko bi
Glavom kroz zid.
Čovek nije kao
Šljunak koji nikad ne omekša.
Upozoravam te, Koh!
KOH: Ali ti si neko koga
Trebaju tući jer
Sve izdržava! Ne radite
To sa mnom, to da
Govorite a to ništa ne znači.
Istina je da više
Nisam spavao otkako neko
Od nas više nije tu.
Rekao je: doći ću
To bi ga moglo koštati glave.
BIŠING: Ali sve je kao i obično
Koh, posle jela
Sereš, uveče zaspiš
Najkasnije oko jedanaest.
Šta ti je samo.
KOH: Ti to ne razumeš. Ali ja
Ti kažem: ovo je bitka
U kojoj se nalazimo, i ona dugo
Neće prestati!
BIŠING: Kad si imao
Groznicu, on ništa nije rekao i
Uneo te je u voz.
KOH: Ali zašto?

BIŠING: Možda radi samo ono za šta je
Raspoložen.

KOH Onda se ta

Guba mora istrebiti.

BIŠING: Ti si vrlo nagao

Čovek, Koh!

KOH: Zato što to znam

Ja sam najsporiji. I

Zato hoću da mu

Pružimo priliku.

Da nam pokaže: sve je

Kao u naše dobro vreme a on je

Kao nekad. Kao što se mrtvacu

Stavlja novčić u ruku ili obrok

Postavi na humku.

Daćemo mu naše pasoše

I novac koji još

Imamo, onda će videti

Da imamo poverenja u njega

I neće ga razočarati. To

Mu dugujemo

BIŠING: Ne vidim to

To mu ništa neće značiti.

KOH: Ti ne znaš njegov plan

Ali ja znam kakav je.

KAUMAN: Ako je izdajnik

Mora da ode.

KOH: Dajte ovamo vaše stvari!

Izvlače vrećice sa grudi.

Faceru!

Gde si?

FACER *na užetu, njih trojica ga presecaju:*

Vaša je nezdrava želja

Da budete kao točkići

Ali ja to neću.

To su ljudi koji hoće

Da svi budu isti, a ipak

Ne mogu da žive sami.

KOH: Mi ne znamo šta će

Biti od nas jer nemamo više

Ništa za jelo posle

Ovog mesa i kad se

U ovom gradu ništa ne zbiva

Osim protiv nas. Evo
Ispraznili smo svoje vrećice
S grudi a ti
Trebalo da to čuvaš, jer
Jedan je pouzdaniji od četvorice
A ti si uvek bio
Najpouzdaniji.
FACER: Koh, ti si podmuklo pseto, znam
Te ja.
KOH: Znači da nećeš da uzmeš?
FACER: Razmisli još malo, dajem
Ti jedan minut.
BIŠING: Šta to znači, Faceru?
KAUMAN: Uzmi šta ti dajemo.
Imamo poverenja.
FACER *uzima*: Onda daj to što imate!
Smeje se.
KOH: Od svega što nam je radio ništa
Me nije tako razbesnelo kao kad je
Pred našim očima koje ništa nisu mogle da vide
Niotkuda za minut izvukao plan
Koji će okončati našu glad na pola godine.
Facer na ulici, i dalje se smejući, baca pasoše i novac trojice.

FACERDOKUMENT 11

PROJEKCIJA: MI PRESTAJEMO / MI PRESTAJEMO RAT / PRIKLJUČAK NA SUTRAŠNJICU / ŠTO JE TU, TO JE PREOSTALO

HOR čita:

Njihova odiseja počinje zabludom za koju je odgovoran individualista Facer – da bi mogli, pojedinačno, da prekinu rat. Time što se odvajaju od mase da bi živeli, unapred gube svoj život. Više nikad se neće vratiti masi. Stoga: neprekidno pokušaji i odluke da se predomisle. Takve spoznaje poprimaju karakter književnosti. Oni kasnije citiraju ta „mesta“, sprovode promene. Rečenicu koju su napisali na tenku: MI PRESTAJEMO sada će (književni karakter!) Koh popraviti u MI PRESTAJEMO RAT, ispisanu na zidu sobe. Tragika završnog dela je dijalektična, utoliko što Facerova štetnost kao tipa postaje vidljiva time što on uplete svu ostalu trojicu u privatno – tako što ih namami da ga unište uništava on njih – ispravno bi bilo da se nikad ne izgubi PRIKLJUČAK ZA SUTRAŠNJICU kako se ne bi zaboravilo šta se hoće, da se sve ostalo vidi kao prepreka, ne kao nešto glavno što treba savladati, što bi onda postalo cilj, ispravno bi za njih bilo da zbrišu i da uskrate svaki obzir prema tom tipu Faceru. Oni propadaju zbog toga što primenjuju solidarnost na nekog ko je nema. Za njih se podrazumeva: izvući će se samo svi zajedno ili niko. Žele da ga vode sa sobom do kraja, hteo on to ili ne. Facer veruje u slepi slučaj, ŠTO JE TU, TO JE PREOSTALO, kaos. Koh je onaj ko prepoznaje nužnost rata i donosi odluku da ga likvidira.

VII

POSLEDNJE ODUZIMANJE SVOJINE:

POGLAVLJE O SMRTI 1

FACER I DEVOJKA

DEVOJKA: Đavo bi ga znao zašto te
Puštam da sedneš ovde sa mnom
I rado gledam kad ti
Lapćeš moju supu
I sa mnom si u krevetu kao neko
Ko pritom puši
Takvi kao ti mnogima su bili
Poslednje što su videli.

FACER: Imam ja takve, lepe se za mene kao
Štroka za psa. Šta ih veže uz mene

Ne znam

Kad dođu

Nisam tu.

DEVOJKA: Plašiš li ih se, mališa?

FACER: Nimalo, ostavi vrata zatvorena.

DEVOJKA *otvorila je vrata*: Slušaj kako se puca!

I zvoni! Nešto se zbiva!

FACER *ustaje*: Otvaraj! Pucjava? To je

Kao što sam rekao

To smo mi, ti koji pucaju!

Sad dolaze i ja ću

Istupiti!

KAUMANOVICA *napolju*:

Da li ovde stanuje čovek po imenu Facer?

Daj mu pismo!

FACER: Daj ga ovamo! Mari!

Kaži im da je sad

Sve u redu. Uskoro

Ćemo se videti, neka krenu!

DEVOJKA: Čula je i

Otišla je.

FACER *čita*: Dragi prijatelju,

Gde si?

Pošto si nam potreban,

Vrati se i

Razgovaraćemo kako stoje stvari

Između tebe i nas, da više ne bude ničeg!

Tvoji prijatelji.

DEVOJKA: Jesu li to oni koji se
Lepe za tebe kao štroka za psa?
I odmah ustaješ?
FACER: Vidim, ustajem.
DEVOJKA: Baš kao da je štroka
Zviznula svom psu!
FACER *udara je*: evo ti na, to je
Što si pričala kad se nešto zbiva
Među muškarcima
A sad: uzmi svoj kofer
I stavi
Rublje u njega kao da se seliš
Jer idemo
U jedan stari stan i tamo ćemo ostati
Gotovo večnost!
DEVOJKA *pakuje kofer*: Šta ću ja tamo?
FACER: Ono što je veliko
Nije uvek veliko nego ponekad
Drugačije, iako nikad malo.
Reći ću sasvim otvoreno: ne volim
Da budem sam. Zato idem tamo gde
Čekaju na mene
Ali ni put
Ne želim sam da pređem i zato
Ideš sa mnom. Hajde!
Ne verujem da nameravaju nešto loše sa mnom
Bilo bi to protiv razuma, jer kakvu korist imaju od toga
I gde na ovoj hrpi suve balege ima nekog
Ko bi savetovao nešto što mu ne koristi.
Potreban sam im, osloniću se na to, osim toga
I dalje mogu da popustim uže
Na kome ih držim.

FACERDOKUMENT 12

PROJEKCIJA: RURORT

HOR Rurort Facer:
Trebalo bi još upamtiti predeo:
Ovaj mračni kvadrat između dizalica i čeličana
Među kojima se ovaj Johan Facer
Kretao u svojim poslednjim danima
Zadržavajući točak.

POSLEDNJE ODUZIMANJE SVOJINE:

POGLAVLJE O SMRTI 2

КОН Krvari, umotan u čaršav:

Ljudski je biti slab i zato mora prestati.
Da jednom nešto neće propasti
Kao što je prirodni tok svake stvari, znamo
Da dva nije dvadeset i da to što je neko rekao
Nije mislio drugačije, da neka prosta stvar
Postane još prostija, na čuđenje ljudima
Kao što mreža kad je ribari bace
Vuče široko i daleko, loveći opšte
Ali kad se izvadi ulov, postane mala i prosta
Neka tako bude s Facerom.
A tamo gde je bila reka što je smrdela i gde su
Ljudi stajali i govorili: danas
Je opet puna smrdljivog ulja ili danas
Je otrovno zelena ili sad je bistrija
Tu više neka ne teče bolja reka, već
Nikakva reka nek ne teče. Tako
Ni taj Facer ne treba da bude neki bolji ili gori Facer
Već treba
Da ne bude više Facera
Da bi i to postalo znak
Podignut u bedi, stoga umesto kamena
Ogromnog obima biće samo rupa
Pa ipak svedočanstvo o tome da je i u
Mračnim vremenima crno bilo crno a belo belo.
Ko je od nas juče nemirno spavao jer je u njemu
Bio strah, a juče uopšte nije od nove nade
Danas zna: da je naša stvar svršena. I
U ovaj čas kad pobednička zvonjava
Najavljuje najveće doba našeg smrtnog neprijatelja
Odlajući njegovu propast na neodređeni rok
O kome se zna samo da ističe dugo nakon naše smrti
U ovom času dakle kad nam je nada nestala
I više nećemo izaći ispod onog poda
Hajde da sada uredimo našu
Izgubljenju stvar
Tako da bude sasvim razmršena, uredna i odložena
Gotova
Jer naša stvar mora
Biti tačno sređena, a ne kao onima
Koji su gore i navaljuju iz sve snage, jer

Prolazi kroz mnoge instance
Mi više nećemo
Videti dana, ali mi ćemo
Biti opremljeni
I spremni za pokret sve do
Bubrega, kad se
Sretnemo pre nego što
Nas nađu. Zato
Jedem sline
I ne spavam.
Lako je reći: sve je to
Neozbiljno, posno, smrtno
Od vlastite slabosti – ali
Vi to ne smete reći, nego
Shvatite to ozbiljno. Ne budite oholi, braćo
Već krotki i ubijte ga
Ne oholi nego: nečovečni!
Ne radite dve stvari nego
Jednu. Ne živeti i ubijati već
Samo ubijati. Jedan je jedan
Crno crno, a glasno nije tiho.
Jelo se ne jede vruće kao što se kuvalo
Zato ćemo ga sad jednom, recimo iz zabave
Jesti tako vruće kao što se kuvalo.
Polovina ovog čovečanstva živi
Jedino od šupljikavog pamćenja druge polovine
Sve ove noći
Više nisam spavao od straha da bi
Nešto moglo propasti i biti zaboravljeno
Dok se jedan čovek trudi da
Upravo ovo propadne i
Bude zaboravljeno.
Zato što nam je potreban misli
Da je više od nas
Zato što ne možemo da živimo bez njega misli
Da će večno živeti.
BIŠING: Tako, znači, hoćemo da ga ubijemo da bi
Oni koji dođu posle nas bili upozoreni?
KOH: Posle nas neće doći ništa. Ali
Dok smo tu sve će se
Dešavati ispravno.
Ne treba da bude ni u čiju korist
Što ću ga ubiti, jer mi je odvratn

I želim da ga vidim izgaženog
A tamo gde mu je bilo lice
Blato sa moje čizme.
BIŠING: Što tako urlaš?
Zato što si mu prijatelj.
KOH: To znam.
Ti, Bišingu
Možeš da se osloniš na mene, ali
On je bolji od tebe i on
Mora da ode.
KAUMAN *piše na zidu*: Jedan mrtvac: 85 kg hladnog mesa, 4 kofe vode, 1 vrećica puna soli.
FACER *ulazi*: Evo me
Došao sam dobrovoljno, bez prinude.
BIŠING: Sedi, Faceru.
KOH: Najpre ovo: gone nas
Oni koji će nas ubiti.
Bilo je neizbežno
Da nađu naše mesto.
BIŠING: Neizbežno. I neizbežno je
Ono što sad ide.
FACER: Svejedno sam došao i
Kažem vam otvoreno:
Mene to ljuti. Ali hteo sam
Da dođem
Da budem s vama u ovom času
Pa i sada
Ne želim da odete
I priznajem vam: nisam
Otišao. Pomislite: ja sam
Na vas
Prosto navikao, i to se
Čini neizbežnim.
A i posle svega, čini
Mi se
Ovo nije moralo da se desi, to je
Naša nesreća.
Ono što se desilo zbog mene:
Meni se ne sviđa.
BIŠING: Tvoj predlog?
FACER: Da odemo.
Šta god da je ovde bilo:
Da odemo zajedno.
BIŠING: Faceru, ne možemo

Da prihvatimo tvoj predlog.
FACER: Zar ne možete?
Kad bi tako moglo
Da se jednom nešto raščisti
Jednim potezom
da poneki vide ponešto u punoj
Svetlosti i šta god bilo
Protiv toga, da ostave nenaplaćen
Svaki račun, da uvide
Šta je, i da odu!
To bi bilo nešto novo.
BIŠING: Onda sad više neće biti ničeg novog
Što nije novo.
Da se nešto plati, kao
Osvetljeno jednim potezom, da se ništa
Ne uvidi i da se ne ode,
Već se nastavi s pregovaranjem
O pregovaranom. Zato se
Faceru ti moraš promeniti
Sad od ovoga časa
Ovog mesta i jednom učiniti
Šta ti mi kažemo, i to samo
Zato što nas ima više, naime
Dvojica ili trojica. Hoćeš li to
Učiniti?
FACER: Da li to piše na zidu?
Znam šta bi to bilo
Bilo bi užetom
Koje bi od živog čoveka
Načinilo 85 kila hladnog mesa
To neću da uradim.
BIŠING: Da, ti treba da se
Promeniš, barem
Tako što te uopšte više
Neće biti.
FACER: Pseta! Hoćete
Da me ubijete! Ali daću vam ja!
Ide do prozora.
Ej, ulazite! Ovde su!
KOH: Držite ga!
FACER: Podmukla pseta
Uštve, šugavo đubre!
Zato što ste vas dvojica a ja sam

Samo jedan!
Vežu ga za krevet.
KOH: Stavi ono u prozor
Kaumane, i pucaj
Kad dođu
I kad mi budemo gotovi!
Faceru, došao ti je kraj.
Ne gledaj ni desno ni
Levo, nema ti više
Spasa. Bio si dobar
Čovek, gde god da si bio
Sad moraš da odeš
Jer si se razboleo
I postao loš.
Zato ćeš biti pogubljen
Po odluci dva čoveka i jednog
Mrtvaca bez odlaganja!
Reci da se
Slažeš.
FACER: Neću!
Odveži me, Bišingu!
Baš me briga
Da li pokazujem strah, neću
Da crknem!
Sad još ne i
Nikad ovako.
Ja sam Facer.
BIŠING: Volja za nešto
Je dobra stvar, ona gradi
Kuće ni od čega, kao planine od rude
I za jedan dan kanale
Koji se kopaju trideset godina i
Određeni su za pet ljudskih vekova
Ali šta hoćeš, i tamo
Gde nema volje mora
Biti kanala i kuća.
Kad ti je dobar dan, onda imaš
Volje za nešto, ali i rđavim danima
Želiš da jedeš.
Ono što radiš jer si voljan, to ne važi
Ništa kod nas, Faceru.
Reci to dakle.

FACER: Bišingu! Šta pričaš?

Naši kasapi

Već nam svima

Prilaze. Zar nismo

Zajedno ležali u rovu

Tri godine i onda.

BIŠING: Jesmo.

Šta dalje?

Kraj prozora:

Da, ovde smo, ali

Sačekajte još malo

Inače ćemo pucati

Dok ne obavimo jednu

Stvar koja mora da se završi.

KOH: *Odvlači se do prozora, urla napolje:*

Ni poslednjeg šugavog psa

Ne bismo primorali da zauzme mesto

Na vašim prljavim sudskim klupama

Vaše prljave države.

Umire, puca se.

FACER: Ne znam ko će u ovoj borbi

Pobediti

Ali ko god pobedio – Facer je

Izgubljen.

Kad ste posumnjali u mene

Bio sam izgubljen.

A od sada i na duže vreme

Više neće biti pobednika

Na vašem svetu, već samo više

Pobeđenih.

BIŠING: Pucaj dakle, Kaumane.

KAUMAN *puca. Sobu uništava eksplozija. Uz završnu sliku sa mrtvacima u razorenoj sobi*

facerkomentar: FACERU, DOĐI.

FACERDOKUMENT 13 PROJEKCIJA: DRŽAVNICI

HOR:

FACERU, DOĐI

Napusti svoje mesto.

Pobede su izborne. Porazi su

Izboreni:
Napusti sad svoje mesto.

Utoni opet u dubinu, pobedniče.
Klicanje prodire tamo gde je bila bitka.
Nemoj više biti tamo.
Očekuj krike poraza tamo gde je najglasnije:
U dubini.
Napusti staro mesto.

Uvuci svoj glas, govorniče.
Tvoje ime biće obrisano sa tablica. Tvoje naredbe
Neće se sprovoditi. Dozvoli
Da se nova imena pojave na tablici i
Da se slede nova naređenja.
(Ti koji više ne naređuješ
Ne pozivaj na neposlušnost!)
Napusti staro mesto.

Nisi bio dovoljan
Nisi gotov
Sad imaš iskustva i dovoljan si
Sad možeš početi:
Napusti mesto.

Ti koji si vladao službama
Naloži svoju peć.
Ti koji nisi imao kad da jedeš
Skuvaj sebi supu.
Ti, o kome je mnogo napisano
Studiraj abecedu.
Počni s tim odmah:
Zauzmi svoje novo mesto.

Poraženi neće umaći
Mudrosti.
Drži se i potoni! Plaši se! Toni već jednom!
Na dnu
Te čeka poduka.
Ti kog su previše pitali
Uzmi učešće u neprocenjivoj
Nastavi mase:
Zauzmi novo mesto.

2

Sto je gotov, stolaru.
Dozvoli da ga odnesemo.
Nemoj više da ga tesuckaš
Prekini da ga lakiraš
Ne pričaj o njemu ni dobro ni loše:
Takvog kakav je, uzećemo ga.
Treba nam.
Daj ga ovamo.

Ti si gotov, državniče
Država nije gotova.
Dozvoli da je promenimo
Prema uslovima našeg života.
Dozvoli da smo mi državnici, državniče.
Pod tvojim zakonima stoji tvoje ime.
Zaboravi ime
Poštuj svoje zakone, zakonodavče.
Prihvati poredak, uređivaču.
Državi više nisi potreban
Daj je ovamo.

Izvornik: Müller, Heiner. *Werke 6: Die Stücke 4. Bearbeitungen für Theater, Film und Rundfunk* (Frankfurt: Suhrkamp, 2004), str. 55–141.

(S nemačkog prevela **Tijana Tropin**)